

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

«Ένας λαός υφώνεται άμα
δείξη πώς δι φοβάται την
αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φη-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 22 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 301

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ιστορικά γεγονόματα (συνέχεια).
Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Η ιστορία του Ζωρζικάρου (μετάφραση από τα Σανσκριτικά) (τέλος).
ΑΘΗΝΙΩΤΙΣΣΑ. Ρωμαϊκή μουσική.
ΙΝΤΑ ΓΑΡΤΖΩΝΗ. Ένα γράμμα.
ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ. Φιλολογία και ζωή.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Άλκαϊος, Γ. Ζερβός.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΑΝΤΑΛΟΣ

«Αχ, την αγάπη με κερνάς μες σι χερσό κροντήρι,
μά είναι θεριό ή δίψα μου και πίνω και δίλο πίνω...
«Αψη μου καισι τσ σωθικά, χτυπάει με τσ λιπόρι
θανατερό κατόγυγα κι από τή δίψα σβήνω.

Και τσ κροντήρι άλκων...
σά τέτια δίψα, θεϊκό τσ χάρισμα κι άν τήχει
γιομάτο πάντα νά είναι το; — «Αχ, ή φωτιά μου είναι τόση
πού με φλαγκάρα μοναχά θά σβήσει, με νερό δχι.

Λευκάδα

ΑΛΚΑΙΟΣ

ΡΩΜΑΙΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Είχα την τύχη νά παρευρίσκομαι κ' εγώ στην
Αίθουσα του Ωδείου, σάν έδωσε τή μουσική του
βραδιά» ο κ. Μανόλης Καλομοίρης.

Με εύλαβεια και με συγκίνηση παρακολούθησα
από την άρχή ίσια με τσ τέλος τσ έργο του νίου
συνθέτη και είμαι βεβαία πώς όλοι οι άκροατές την
είδα συγκίνηση θά δοκίμασαν, γιατί πρώτη φορά
άκουσαμε στην Αθήνα σύνθετες καθαρά ελληνικές,
ξένες, από κάθε επιρροή ξένων συνθέσεων.

Βέβαια, ή μουσική του κ. Καλομοίρη έχει στη
ριχτεί στά κλασικά τεχνικά μέσα των προοδεμένων
μουσικών Έθνών, αλλά βάση της είναι ή χαρακτή-
ρας των δημοτικών μας τραγουδιών, τσ όποια ένέ-
πνευσαν τόν καλλιτέχνη νά γεννήσει νέες μελωδίες,
καθαρά Έλληνικές, και των Έθνικών μας παραδό-
σεων και πόων, από όπου παίρνει τάχνάρια των με-
γάλων του συνθέσεων.

Από τσ διάφορα έργα του κ. Καλομοίρη τσ κα-
θένα έχει και ξεχωριστό χαρακτήρα και ξεχωριστή
δύναμη, μπορεί κανείς νά πει για τσ περισσότερα.

Ιδιαίτερα θαυμάσαμε τή «Φούγγα σ' έφτά
φωνίες» (μήπως θέλει κανείς νά τσ τή μεταφράσου-
με διαφυγή;) πού με δαύτη μας παρουσιάζεται ή
κ. Καλομοίρης κοντραποντίστας πρώτης σειράς: ό-
ποιος μπόρεσε νά παρακολουθήσει τσ ζετύλιγμα των

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

έφτά φωνών με τσ τελικό του point d'orgue
πού ξαναφέρει τσ κύριο θέμα από τσ πρωτοβάρεμα, θά
τ' όμολογήσει: έπειτα τσ ώραίο νυχτιάτικο είχε
κάτι τι τσ μελαγχολικό και λαϊκό ώραίο, πού τσ
κατάλαβε όλος ή κόσμος. Η «Ρωμαϊκή Σούιτα»
του ήτο τσ σπουδαιότερο μέρος τσ προγράμματος.
Η Σούιτα αυτή σέ πέντε μέρη έχει γραφτεί για με-
γάλη όρχήστρα ώστε είναι φυσικό ότι τσ βόλεμα για
δύο πιάνο μας σκεπάζει πολλές όμορφές μοιάζει
μ' ένα αντίγραφο από μολύβι μιας πλούσια χρωμα-
τισμένης εικόνας: κ' έτσι όμως είναι άρκετό για νά
μας κάνει νά συγκινηθούμε, νά κλάψουμε και νά έν-
θουσιαστούμε μαζί με τσ συνθέτη πού σ' αυτές του
τις σύνθετες έχυσε, φκίνεται, όλη του τή Ρωμαϊκή
ψυχή.

Τσ πρώτο μέρος τής Σούιτας, «Από τσ παρα-
μύθια τής γριάς», μας παρουσιάζει στην άρχή μ'
ένα μελαγχολικό θέμα δηγηματικού χαρακτήρα με
συνοδεία άπαλή και γρήγορη και λίγο μονότονη σάν
τους γόρους τής άνέμης — μας παρουσιάζει, λές, με
γριούλα πού μπρός στσ τζάκι της καθισμένη δηγά-
ται λογιά τσ λογιά ιστορίες στ' άγγονάκια της και
βλέπει και ξεπριβάλλουε μπροστά μας κοπίες

πανώριες και βασιλόπουλα λεβέντικα και πιστικοί
μέ τις φλογέρες τους: και τότε γλυκοκουβεντιαζουε
άναμεταξύ τους, τότε φιλιούντι και τότε μιλώ-
νουν, έπειτα λές και στήνουε χορό πού όσο παει και
δυναμώνει δυναμώνει... κάτι: δυνατά στριγγά άκόρ-
ντα και άκούεται πάλι τσ γουργουρητό τής άνέμης
μά πού θλιβερό και πού στολισμένο κι άρχίζει πάλι
ή γριά τσ μελαγχολικό της τσ δήγημα, μά τώρα
δέν είναι μόνη και τσ έγγονάκια της άρχίζουν κ
αυτά κάτι νά γλυκολίνε από πάνω στσ δικό τους
τσ σκοπό κ' έτσι ξαναρχινουε τσ παραμύθια και
πάνε όλοένα δυναμώνοντας, ως πού ξεσπούνε σ' ένα
θριαμβευτικό τραγούδι τής νίκης και τής αγάπης:
έπειτα πάλι ήσυχία: κάτι πηδήματα από δώ, κάτι
άναφυλλητά από κεί, και πάλι ξαναρχεται τσ πρώ-
το δήγημα, μά τώρα όσο πάει: λιγοστίθει, ξεψυ-
χάει στσ μινόρε και τελιώνει άξαφνα με τήν άρχή
τσ δεύτερου θέματος (πές τσ κοπελιάς) στσ μα-
τζόρε. Και ζήσαν εκείνοι: κλά και μείς περικαλα.

Τσ δεύτερο (σάν παιχίδι και σά νανούρισμα),
τρίτο (Από τόν Έρωτόκριτο και τήν Άρετούσα) και
τέταρτο (σά χορός και σά χωρατό) μέρος έχουνε
φόρμα πολύ πού μικρή: στσ σάν παιχίδι και σά
νανούρισμα» μπορεί κανείς νά φανταστεί μια Μάννα
πού νανουρίζει τσ μικρό της κι αυτό όλο τής ξεφί-
θγει από τσ χέρια ως πού τσ παίρνει πιά στσ τέ-
λος ή ύπνος και γλυκοκοιμείται μουμουρίζοντας τσ
τραγούδια τής μάνας του. Ο Έρωτόκριτος είναι
ίσως τσ μελωδικότερο και γλυκύτερο τής Σούιτας:
πολύ περιεργο τσ δεύτερο θέμα του με τήν Έθνικό
χαρακτήρα και τήν ιδιαίτερη γάμμα του.

Ο χορός έχει καθαρίο Έλληνικό χαρακτήρα:
τσ χωρατό πού κάνει ή Καλομοίρης με αυτόν είναι
ότι κοντραποντάρνει στά θέματα τσ χορού, τσ θέ-
ματα των περασμένων μερών έτσι σά νά τσ περι-
γελάει και νά τσ κοροιδεύει.

Τσ πέμπτο μέρος «Τσ Παλάτι» είναι μαζί με
τσ παραμύθια τσ σπουδαιότερο από όλη του τήν έρ-
γασία: άρχίζει ή θάλασσα: τσ κύματα όλοένα άνε-
βαίνουν: τώρη έρχεται στά κόρνα ένα άπλό μοτίβο
πού μπορεί κανείς νά πει πώς συμβολίζει τήν Ίδία
(παρατηρούμε εδώ πώς είναι χτισμένο άπάνου στίς
πρώτες νότες πού είναι βασισιμένα τσ προηγούμενα
μέρη, μί, φά ντιέζις, σάλ, σί). Τσ μοτίβο αυτό με-
γαλώνει όλοένα και δυναμώνει, γίνεται θέμα, άκούε-
ται από παντού: έπειτα έρχεται ένα άλλο μοτίβο
χαρακτηριστικό τής δουλιές: λές και βλέπει κανείς
τους τεχνίτες νά σκάφουν και νά δουλιέουν: έπει-
τα άρχίζουν και περνούνε όλα τσ θέματα και τσ
μοτίβα των περασμένων κομματιών. Ο θέλει νά συμ-
βολίσει ή τεχνίτης πώς από τσ παραμύθια τής γριάς,

τὸν Ἐρωτόκριτο καὶ τοὺς χοροὺς μας θὰ χτιστεῖ τὸ τρισονερεμένο τὸ Παλάτι μας. Κ' εἶπειτα ἔλα αὐτὰ ἀνακατώνονται μαζί, ἀγαπίζουν καὶ μαλλώνουν, φιλιούνται καὶ γροθοκοπιούνται, ὡς πού στὸ τέλος ξεπετιέται τὸ παλάτι: σὲ μὴ ματῶρε (ἐνῶ ὡς τώρα εἶχε στὸ παλάτι σκοτεινὲς κλίμακες μινῶρε μὴ πολὺ λαμπρό), καὶ ἀκούονται μαζί κοντραπουντισμένα τὸ δεύτερο θέμα τῶν Παραμυθιῶν καὶ τὸ πρῶτο τοῦ Ἐρωτόκριτου καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ τὸ θέμα τῆς Ἰθάκας θριαμβευτικὰ σαλπισμένο.

Αὐτὴ εἶναι ἡ «Ρωμαϊκὴ Σούτα» του. Ὅσο γιὰ τὰ τραγούδια του, δὲ θὰ πῶ πολλά: ὅσοι τὰ κούσαν ἐνθουσιαστήσαν τόσο ὥστε ἐλπίζουμε πῶς πολὺ γλήγορα θὰ τ' ἀκούμε σὲ κάθε Κοντσέρτο τραγουδιοῦ· ἰδιαιτέρως θὰ πούμε δύο λόγια γιὰ τὴ Μολιβιδίτισσα, Ρουμειλιώτισσα, τὸ Τραγουδάκι καὶ τὴν Ἀνέμη πού τὰ πόδωσε ἡ κ. Σμ. Πεννάδη μὴ τὴν χάρη καὶ φωνητικὸ πλεῖστο, πού τίμησε καὶ τὸ ὦδεο καὶ τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη.

Οἱ τρεῖς Μπαλάντες του εἶναι βαθεῖς ζουγραφίαι γιὰ πιάνο ἀπὸ τὴς ὀποῦτες ἡ δεύτερη καὶ ἡ τρίτη παρουσιάζουν μεγάλες δυσκολίες καὶ πολλὰ τεχνικὰ προβλήματα καὶ εἶναι λογαριασμέαι μαλλον γιὰ Κοντσέρτο, ἐνῶ ἡ πρώτη μὴ τὸν καθαυτὸ Ἀνατολίτικὸ της χαρακτήρα καὶ τὴν ὄχι πολὺ δύσκολη τεχνικὴ της μπορούσε πολὺ καλὰ καὶ πιανίστες δεύτερης τάξης ν' ἀπασχολήσει καὶ σὲ κάθε κοινονάρειαι.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Καλομοίρη· τώρα ἂν θὰ τελειώσει καμμιά φορὰ τὸ Παλάτι του πού τὰ θέμελὰ του μὰς εἰδείξε, δὲν μπορούμε ἐμεῖς νὰ τὸ πούμε· ὁ καιρὸς θὰ μὰς τὸ δείξει. Περιμένουμε.

ΑΘΗΝΙΩΤΙΣΣΑ

Ἡ Ἱστορία τοῦ Ζαρατκάρου (*)

Καὶ λίγες μέρες ὕστερα πῶθεσε ὁ Ζαρατκάρος στὸν κόρφο της τὴν κεφαλὴ καὶ τὸν ἴππερ ὁ ὕπνος, Κ' ἐνῶ ἐκοιμῶταν ὁ ἀσκητὴς ὁ ἥλιος κορευόταν πρὸς τὸ βουνὸ τὸ Δυτικὸ (1) κ' ἐτίλειωνεν ἡ μέρα. Κ' ἐκείνη τότες σκέφτηκε: - «Καὶ τί θὰ κῆρω ἂν [ἴσως

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸ παρασμένο φύλλο.
1) Ὁ ἥλιος καὶ τὸ φεγγάρι βγαίνουν, λέν οἱ Ἰνδοί, ἀπὸ ἓνα βουνὸ πού βρίσκεται στὴν ἀνατολικὴ ἀκρὴ τῆς γῆς, καὶ βασιλεύουν πίσωθεν ἀπὸ ἓνα ἄλλο ἀπέναντι τοῦ πρώτου.

Ἱστορικὰ Ἐεγυμνηώματα*

Φιλολογία καὶ Λεξιλογία.

Ἡ φιλολογία, δηλαδὴ τὰ ἔργα τῆς φαντασίας καὶ τῆς τέχνης, εἶναι ὁ πιὸ στενὸς φίλος, ὁ πιὸ πιστὸς σύντροφος, καὶ ὁ πιὸ εὐχαιρὴν βοήθος τοῦ κάθε λαοῦ. Παίρνει τὸ δρόμο της, καὶ πηγαίνοντας καθρεφτίζει δλονένα τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ πού τὴν παράγει. Μὴ τὸ ἴδιο τὸ φῶς του τονὲ φωτίζει, μὴ τὰ λόγια του τὸν παρηγορεῖ, μὴ τὴς λαχτάρει του τονὲ δυναμώνει. Ὅλα νὰ μὰς λείφουνε, πάλι θὰ τὴν ἐχομε τὴ ζωοδότρα παρηγοριὰ της. Θὰ ζῆ μαζί μας, καὶ θὰ ζῶμε μαζί της. Εἶναι ἡ καθαυτὴ ὁ

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 281.

Ἡ θῆνε τοῦτο ἓνα κακό; Πῶς νὰ μὴ σφάλω τώρα; Εἶνε χειρότερο ὁ θυμὸς τοῦ ἐνάρετου ἢ τὸ κρῖμα; Τὸ κρῖμα εἶνε χειρότερο· τοῦτο μού λείει ὁ νοῦς μου. Ἄν τὸν ζυπνήσω θετικὰ μὴ μὴνα θὰ θυμῶσαι, Μὰ θ' ἀμαρτήσαι ἂν ἡ στιγμή τῆς προσεφῆς [περνάσαι.]
Ἔτσι μονάχα ἐσκέφτηκε· κ' ἐμίλησε τοῦ ἀντρός της Γλυκίστρολα καὶ τρυφερά: - «Καλογραμμένη, ζῦπνα· Σιμόνε ὁ ἥλιος τὸ βουνὸ τῆς Δύσης; καὶ αἰ πρέπει τὴ βραδειανὴ τὴν προσεφῆ νὰ κάμεις, ἔφου πρώτα Μὴ τὸ νερὸ καθαριστεῖς, βραχμάνε ἔακουμένε. Τῆς πτιῆς πού καίει στὸ βωμὸ φαίνεται τώρα ἡ [λάμψη.

Εἶνε ἡ στιγμή ἡ τρομαχτικὴ, εἶνε ἡ στιγμή ἡ [γητέφτρα,

Καὶ στοῦρανοῦ τὰ Δυτικὰ τὸ σούρουπο ἀνεβαίνει». Ἡ ὕρσια ἔτσι ἐσύντυχε στὸ μάντη Ζαρατκάρου Κ' ἀπὸ τὸς χειλοτρεμάμενος τῆς ἀποκρίθη τότες: - «Τὰ λόγια σου ἦταν βρῖσιμο, μαζὴ σου δὲ θὰ μείνω, Κ' ὅπως μονάχος εἶχα ἐρθεῖ θὰ ξαναφύγω πάλι. Δὲν ἔχει ὁ ἥλιος τὴν ἐξὰ στὴν ὥρα του νὰ δώσει. Ὅταν, ὠμορφολέγγονα, μού κλεί τὰ μάτια ὁ ὕπνος. Ἔτσι ἡ καρδιά μου αἰσθάνεται· κανεῖς ὅμως βρ [σμένους

Δὲ θέλει ἐδῶ νὰ κατοικεῖ, πόσο περισσότερο ἓνας Ὅπως ἐγὼ ἐνάρετος ἢ κ' ἓνας ὁμοῖός μου». Ὁ μάντης ἔτσι ἐμίλησε καρδιοκλονίζοντας τὴν Στὴν κάμαρὰ τοῦ κρεββατιοῦ τοῦ ἔακουστοῦ Βασούκη Κ' ἡ Ζαρατκάρω ἡ λυγερὴ τὰπολογήθη τότες: - «Βραχμάνε· δὲν ἠθέλησα νὰ σὲ κ' ἀφρῆσω Μὰ σούκοφα τὸν ὕπνο σου γιὰ νὰ μὴν ἀμαρτήσαι». Καὶ θυμωμένος ὁ ἀσκητὴς ὁ μάντης Ζαρατκάρος Νὰ τὴν ἀφῆνει θέλοντας, τῆς ἀποκρίθη τότες: - «Ψέμα δὲ λείει τὸ στόμα μου, δρακόντισσα· θὰ φύγω, Καθὼς ἐσυμφωνήσαμε πρωτῆτερα κ' οἱ δύο μὰς Μαζὴ σου πέρασα, καλὴ, καιροὺς ἰφθυγισμένους». Ὅταν φεβγάτος θὰ εἶμαι ἐγὼ,μίλησε τὰδερφοῦ σου: - «Ὁ δοξασμένος ἐφυγε». Μὰ ἐσεῖ γιὰ τὸ φεβγιό μου Δὲν πρέπει νὰ παραδοθεῖς πεντάμορφη στὴ θλίψη». Ἔτσι τῆς ἀφεγγάδιαστικὴ σύντυχε ὁ Ζαρατκάρος, Κ' ἡ Ζαρατκάρω θλιβερὰ καὶ πολυπονεμένα, Κρατῶντας τὰ δύο χεῖρες της σὲ στάση παρκαλίου, Ἐνῶ τὰ δάκρυα τῆ φωνῆ στὸ στόμα τὸ φρημένο Τῆς ἐκοφταν κ' ἐφοῦσκοναν τὰ δύο γλυκὰ της μάτια, Ἐπ' ἀπάντησε ἡ πεντάμορφη τοῦ ἔακουστοῦ τοῦ μάντη: «Ἐνάρετε, σοῦ δέομαι νὰ μὴ μὴ παραιτήσαι· Γνωρίζεις τί εἶνε τὰγαθὸ, κ' ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀθῶα,

Κ' ἐστάθηκα, καθὼς καὶ σὺ, στῆς ἀρετῆς τὸ δρόμο. Καὶ πάντα γιὰ τὸ ἐφάριστο καὶ τὸ καλὸ ἐχειρόμου. Ἐκεῖνο πού ἦταν ὁ σκοπὸς τῆς παντρείας μου, μάντη, Ἄκόμα δὲν τὸ ἀπόλαυα καὶ τί θὰ εἶπει ὁ Βασούκης, Μὴ βλέποντας τὸ ποθητὸ βλαστάρι, πού ἀπὸ σένα Ἐμείλλοτου νὰ γεννηθεῖ στὴ φάρα μας τὴ δόλια, Τὴ βαρεμένη ἀπ' τὴν ὀργή, βραχμάνε, τῆς μητέρας; Μὰ ἡ ἐνωσή μας ἀκαρπῆ δὲ θῆνε. Ἐπιθυμῶντας Τῶν ἐδικῶν μου τὸ καλὸ κ' ἐσεῖ καλοκαρδιζῶ. Στὸν κόρφο μούβαλες παιδί, μὰ τί παιδί δὲν ξέρω. Πῶς, ἐντὸς μεγαλόφυχος, ἐμὲν τὴν ἀθῶα Θὰ παραιτήσαις φεύγοντας; Ἔτσι εἶπε ἡ Ζαρατκάρω Καὶ τῆς ἀπάντησε ὁ τρανός, ὁ μάντης Ζαρατκάρος: - «Ἄν μούπες, μόνο ἀληθινὰ, κ' ἂν ἀσκητὴς ἐγὼ εἶμαι, Εἶνε παιδί στὸν κόρφο σου, καλότυχη μητέρα, Βραχμάνος, μάντης κ' ἐσοφὸς πιστὸς στὰ τάματά του» Σ' ἀφῆν τὸν τρόπο ἐμίλησε τότες ὁ Ζαρατκάρος, Κ' ἐπῆρε τὴν ἀπόκριθ κ' ἐφυγε ὁ δοξασμένος Γιὰ ν' ἀσκητέψαι πλιὸ δεινὰ. Καὶ μόλις εἶχε φύγει Ἡ Ζαρατκάρω ἀνάφερε στὸν ἀδερφοῦ της ἔλα, Κ' ὁ βασιλεὺς τὴ συμφορὰ τῆς ἀδερφῆς γροικῶντας Ἐμίλησε τῆς ἀτυχῆς ἐλαεινός καὶ κείνος: - «Τὴν ἀφορμὴ καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ γάμου σου γνωρίζεις. Ἄν ἀδερρῆ μου ἓνα παιδί γεννοῦσαι μὴ τὸ μάντη Γιὰ ἄυτρωμὸ τῶν ἐφῶν. ἀφῆθὲ θὰ νὰ γενότου Ὁματούργος ἀσκητεφῆς κ' ἀπ' τὴν ὀφιοθυσία Θὲ νὰ μὰς ἐλεοτέρωνε. Μὰς τῶχαν προφητέψαι Οἱ οὔρανοκάτοικοι θεοί, κ' ὁ Βράχμας ὁ προσπά: οὐς. Κ' ἴσως νὰ σ' ἀφῆσε νινὶ στὸν κόρφο ὁ Ζαρατκάρος, Καθὼς καὶ γὼ τὸ ἐπιθυμῶ καὶ τέκνο νὰ γεννησαι Κ' κλῆ ἀδερρῆ, δὲν πρέπει νὰ σ' ἐρωτῶ γιὰ τέτοια, Ἄλλὰ δεινὴ περίσταση μὴ κάνει νὰ μιλήσω. Γνωρίζω πῶς δὲ δύναμαι τὸν ἀσκητὴ νὰ γύρω Πίσω, καὶ δὲν τὸν ἀκλουθῶ, τί θὰ μ' ἱκαταριότου. Διηγῆσου μού τὸ φέσμε τοῦ ἀντρός σου, ἀγαπημένη, Καὶ βγάλε μού ἀπὸ τὴν καρδιά τὴ τρομερὴ σαίττα». Ἔτσι εἶπε, κ' ἀποκρίθηκε τότες ἡ Ζαρατκάρω Παρηγορῶντας τὴν καρδιά τοῦ βασιλεῦς Βασούκη: - «Ἐρώτησα τὸν ἀντρα μου τὸν ἔακουστὸ τὸ μάντη Ἄν ἦταν μέσα μου παιδί, κ' ἐκείνος: - «Εἶνε» μούπε, Κ' εἰδείξε μὴ τὸ δάχτυλο τὸν κόρφο μου, κ' ἀμέσως Σηκώθηκε κ' ἐκίνησε νὰ φύγει. Δὲ θυμοῦμαι Νὰ πρόφεραν τὰ χεῖλη του τὸ ψέμα, βασιλεῖα, Οὐδὲ γιὰ πρῶμα ἀδιάφορο, πῶς θὰ τὸ λέγαν ὅταν Ἄπὸ τὸν κόσμο-τὸν ἐδῶ γιὰ πάντα ἀναχωροῦσε; «Δὲν πρέπει νὰ παραδοθεῖς στὴ λύπη» μούπε κ' ἔλας. «Ὅμοιο στὴ λάμψη τῆς φωτιῆς παιδί θὲνὰ γεννησαις»

παρῆ μὰς τὰ ἔργα της. Ὅταν ὁ πολιτισμὸς μὰς δὲν εἶναι ξετυλιγμένος ἀκόμα σὲ βαθμὸ πού νὰ μὰς δίνῃ θέατρα, σαλόνια, στοῖς, γίνεται τραγούδι καὶ περνάει ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, ἢ τὸ πολὺ γράφεται ἀπάνω σὲ μερικὰ φύλλα χαρτί. Λαὸς πού τοῦ ἀξίζει τὸνομα δὲν μπόρει νὰ ζῆσῃ δίχως τέτοιο κρῶμα στὸν ἀέρα του. Πάντα κάτι θὰ παρῆξῃ, κάτι θὰ τραγουδήσῃ, δὲ γίνεται. Ἐρχόμεστε τότες καὶ τὰ ξετάζουμε αὐτὰ τὰ στραγγίσματα τῆς ἰθνηκῆς ψυχῆς, ὅσοι μελετοῦμε λαοὺς κ' ἀνθρώπους, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο διαβάζουμε τὴν ψυχὴ τους.

Αὐτὸ τὸ ἀπαραίτητο καὶ τἀναπόφευγο τὸ φινόμενο δὲν μπόρουσε βίβαικ νὰ λείψῃ ἀπὸ ἔθνος ἂν τὸ δικὸ μὰς. Ἐρθε μαλιστα μὴ ἔχωρη λαμπράδα καὶ ὁμορφιὰ καὶ δύναμη, ἐπειδὴ ἔξωρα προσόντα εἶχε κ' ἡ ρωμαϊκὴ ἡ φύση. Εἶναι τῶντῆς ἀπόλαψη ἡ μελέτη του κ' ἡ ἀνάλυσή του.

Πλάγι πλάγι ὅμως μὴ τὰ φυσικὰ ἐκεῖνα καὶ μοναχόβγαλτα γεννήματα τῆς ἰθνηκῆς ψυχῆς, μὰς κατέβαλαν οἱ αἰῶνες καὶ τὰ μεγάλα θησαυρίσματα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μεγαλοφύας, τὰ πανώρια καὶ τὰ θάνακτα. Μὰς τάνοιγαν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ οἱ αἰῶνες, καὶ τὰ θαμάζουμε, ὅσοι εἶχαμε μάτια γιὰ τέτοιους ἥλιους. Στὸν κόσμον ἔλο τάνοιγαν, κ' ἔ-

παίρνει, καὶ παίρνει ἀκόμα ὁ κόσμος, καὶ θὰ παίρνῃ γιὰ πάντα, φῶς καὶ δύναμη ἀπὸ τὰ θεικὰ ἐκεῖνα ἔργα, δυναμώνοντας ἔτσι τὸ αἷμα του γιὰ νὰ δικά του ἔργα, γιὰ δικούς του ἥλιους.

Συνέθηκε ὡς τόσο σ' ἐμὰς κάτι πού ἦρθε ἀπὸ τὴν πιὸ εὐγενικὴ φιλοτιμία καὶ κ' κλῆ θέληση, μὰ κατάντησε νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα τραγικὰ. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ κειμήλια, ἔλα ἐκεῖνα τὰ καθρεφτισματα τῆς προγονικῆς ψυχῆς τὰ ξετυλίγαμε καὶ τὰραδιζάμε στὰ σκολεῖά μας μὴ σκοπὸ, ἔχι νὰ δυναμώνουμε τὴ δικὴ μὰς ψυχὴ, παρὰ νὰ τὰ ξαναχύσουμε μέσα της, καὶ νὰ τὴν κάμουμε νὰ μὰς βγάξῃ κ' αὐτὴ παρόμοια. καὶ στὴ μορφή καὶ στὴ γλώσσα ἀκόμα. Τὸ ἴδιο τὸ δοκίμασμα τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου τῶν Ἀλχημιστῶν στὴ Μεσαιωνικὴ τὴν Εὐρώπη, μὴ πολὺ πιὸ σοβαρῆς συνέπειες ὅμως, καὶ μὴ κλάψες τὸ δικὸ μὰς, ὄχι γιὰ γέλιον. Ἐπειδὴ ἄλλον τρόπο δὲν εἶχε νὰ γίνῃ τίτοιο ἀνήκουστο θαῦμα, παρὰ νὰ πάρομε λέξη λέξη τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνισμὸ καὶ νὰ τονὲ φοτέψουμε στὸ μνημονικὸ μὰς! Συστηθήκανε λοιπὸν τὰ περίφημα ἐκεῖνα τὰ Βασανιστήρια σὲ Βορριὰ καὶ σὲ Νότο, ἀπὸ Βουκουρέστι ὡς Γιάννινα, ἀπὸ Σμύρνη ὡς Κέρκυρα, μὴ μυριάδες ἀκούραστους ἐργάτες πού παίρνανε τὴς ἀρχαῖες λέξεις καὶ μὴ μὴ τὴς

Έτσι είπε ο άντρας μου, αδελφί, κ'ιδώθης αφάνιστη
Και την καρδιά μου τραγανέ πίκρα πολύ μεγάλην.
Κι' ο βασιλέης των θρίων, ο ξακουστός Βασούκης
Χαρούμενος, εδέχτηκε της αδερφής τα λόγια
Κι' απάντησέ της λέγοντας: «Ω νά γενότου έτσι!»
Κ' ύστερα την έτίμησε με δώρα και με δόξες.
Και κατά πώς στον ούρανό γιομίζει το φαγγάρι
Σάν είνε το μισόμνηο της γιόμισης, βραχμάνε,
Έτσι άζβαινε και το νινί στις θρίσσας τον κόρφο.
Και στον προπούμενο κειρό γίνησε ή Ζαρατκάρω
Άγορί που συνόμοιαζε με θεικό βλαστάρι,
Που άράνισε τα κίντυνα του κόρη και της μάνας.
Και το παιδί έμεγάλωσε στο σπίτι του Βασούκη,
Κι' ο Τσιούβνας ο ξακουστός του δίδαξε τους Βαΐδες
Κ' ήταν στα τάματα πιστός ο γυιός της Ζαρατκάρας
Κ' ήταν καλός κ' άνάρετος, κ' είχε ψυχή γενναία.
Είνε του βγάλαν όνομα στον κόσμο ξηκουσμένο,
Γιατί ο πατέρας φεύγοντας, στα δάση ν' άσκητέψει,
«Είνε στον κόρφο σου παιδί» της Ζαρατκάρας είπε.
Κι' είνε το ζυπνό παιδί στο σπίτι έκατοικούσε
Του βασιλέα των θρίων πολύ προφυλαγμένος,
Κ' έχαιρόνταν οι δράκοντες του μάντη το βλαστάρι.
Που ώ, τόσο όλο μέγαλωνε παρόμοιο με το Σίβα
Το βασιλέα τυύρανο τον άρματοζωσμίον.

Κρασάδες. Φλεβάρης 1908.

K. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Άγαπημένη μου,

Το μιλημά σου στην τελευταία σου γραφή, με ταξίδεψε προς τα περασμένα, και τα μάτια μου χαιρετήσανε και πάλι με πόνο μια νύχτα, που μαζί περάσαμε, μια νύχτα που θα φωτοβολάη σκαλιστή πάντα όμπρός μου, και που πάντα πανωθήτης γυροβολάει ή συλλογή μου σαν άγριοπούλι γύρω από ώραϊο νησί.

Είταν θυμάμαι οι μέρες, που μια μάχητα, χωρίς να ξέρω γιατί μας χωρίζε. Μά γω πάλεβα περισσότερο. Πυλεμούσα να γλυτώσω από το σκλάβωμά σου, από την άγάπη σου, που μου γίνηκε άβσταχτη πιά!

Και κρατιόμουνά από κάθε λογής στοχασμούς που τύχαιναν μπροστά μου—σαν πνιγμένους.— κ' αδύνατο δυό ψυχές να ένωθύνε τελειά στοχαζόμενα.

Και θυμάμαι είμουνά όλο και φροντίδα και λα

χτάρα σα να γιάτρεβα μεγάλη μου πληγή. Πολλές φορές όμως πάλεβα με τα ίδια μου τα λόγια νομίζοντας πως έχω τον εαυτό σου μπροστά μου, μά όταν μου ξανοίγονταν ή μορφή σου, έμεινα τρομασμένος νοιώθοντας άνήμπορο να μη νικηθώ...

Μια μέρα, που μου φάνηκε πως θα δυνόμουνά δίχως ίσι να ζήτω, είχα τόση χαρά.... Έστερα όμως ή ψυχή μου χύμιζε τυφλά προς τή φλόγα, ένιωθα τή ζωή μου να φεύγει, ένα χέρι μου έσφιγγε τή καρδιά και δίχως άλλο αίστημα ξάνοιγα τα μάτια σου που άπλώνονταν, άπλώνονταν παντού σαν τή νύχτα.

Ή ψυχή μου διψούσε... διψούσε μια θάλασσα άμλλητη, γαλήνια πάντα, άδωθη που μέσα να μπορούσα να ριχτώ. Ζητούσαν τα μάτια μου έναν ψηλό γκρεμό... ώ με τί λαχτάρα θα σκάλωνα πάνω για να ριχτώ στο βάραθρο, να σταματήσω με τή πνοή μου και το πόνο μου.

Μά όταν σε μια στιγμή στη σαστισμένη φαντασία μου αντίκρυξα τα μάτια σου, όταν στις νύχτας τή σιωπή ξάνοιγα το μιλημά σου—δέν είταν μουσική, τραγουδι δέν είταν, όλη ή άνοιξη κατέβαινε σι δαύτο— ή φωνή σου έπλεκε μέσα μου γκρεμούς άνθισμένους... τα λόγια σου με σκλάβωναν, μ' έδεναν. Και τότες ζητούτα τή ζωή, την ήθελα, και ή ψυχή μου άνοιγονταν σαν άνθος να χαιρετήσσει, ένα καινούργιο άγέρι.

Πολλές φορές ένας θυμός μ' έπνιγε...

Όχι! όχι έλεγα φοβάμαι, φοβάμαι!...

Κ' αυτό μου συνέβηκε κείνες τις μέρες.

Ένας φόβος μου έφερε τή μάχητα.

Έμεινε μακριά σου για μέρες γυρέθοντας στη σιγαλιά της νύχτας παρηγοριά, γυρίζοντας στους άνθισμένους κάμπους, λίγη ήτυχία έγύρευα. Μά ο στοχασμός σου άπ' όλουθε μ' έδιωχνε.

Μια μέρα τ' άποφάσισα. Φεύγα! φεύγα... Θα σούλεγα... Θέλω να γλυτώσω από σένα... Θέλω να γλυτώσω. Δέ με δίνει πια τίποτα με κανένα. Είσαι ξένη... Τό δρόμο του καθένος... Φεύγα... φεύγα... Τι γυρέβεις από μένα; Γιατί με βασανίζεις έτσι; Γιατί; Φεύγα, φεύγα!

Κι όταν ύστερ' από καιρό μια νύχτα άκουσα πίσω στο δρόμο τα πατήματά σου, χτύπησαν τή καρδιά μου σφυριές, κ' έμεινα στη θέση μου καρφωμένος.

Σταμάτησα μ' άπόφαση! Θα σου φερνόμουνά σκληρά, θα σ' έδιωχνα.

«Πας περίπατο μ' έρώτησες»; ήθελα να σου πώ όχι, μά... δέν άποκρίθηκα. Σε φοβήθηκα περισσότερο γιατί μου φαινόσαν άλλοιότικη... Ξένη!... Ός τόσο σ' άκλούθησα. Ένα άγριο αίστημα μ' έκυριέψι. Έσι προχωρούτες άμλλητη. «Τί με θέλεις;» συλλογίστηκα με θυμό. Τό περπάτημά σου μου είταν όχτρικό. Κάθε στιγμή μου έρχόταν να σταματήσω, να γυρίσω πίσω, μά μ' έσερνες χωρίς να θέλω, όταν μια ίδια σαν κεραυνός σε καταμέλανο ούρανό διάβηκε άπ' το νού μου. Στοχάστηκα πως θα με σκότωνες. «Πάει να με σκοτώσει συλλογίστηκα. Τήν έβλεπα αυτή την ίδια όλο και ζωρότερα».

Έβλεπα στο χέρι σου ένα μαχαίρι ν' άστράφτει στη νύχτα και να πετάει προς τήν καρδιά μου... Θάνοιγα με δύναμη τα χέρια μου και θα σπύ το κρατούσα τό χέρι. Δέν ήθελα να πεθάνω όχι! Ήθελα να ζήσω.

Ή μακτιά μου έπεσε ξαφνικά άπάνω σου και κρύος ήδρος έδρεχε τό πρόσωπό μου! Δέν τήν άγαπάω! δέν τήν άγαπάω! Καλήτερα δίχως άγάπη.

Ήθελα να γυρίσω στο σπίτι μου... μά δέν μπόρεσα... και σούβηκα δειλά κοντά σου. Σι μεκ στιγμή μου ήρθε να πίσω στα πόδια σου να μ' αφήσεις, μά δέν εύρισκα μιλιά.

Τό στήθος μου μ' έπνιγε, βαρύ σαν ταρόπετρα. Φτάσαμε μπροστά στον κάμπο.

Στάθηκες και μούπες με φωνή βαριά.

«Πάμε μέσα;» Όχι, όχι ήθελα να φύγω. Ό θα με σκότωνες; μέσα στο κάμπο!

Ήθελα να σου μιλήσω να σου πώ να μ' αφήσεις! Κοίταξα γύρω μου ως να ζητούσα βοήθεια και ξαφνικά έπεσα πάνω σου και τυμμαζεύτηκα για να με προστατίψεις!

Ή κάψα είτανε πνιχτική. Τσιμουδιά πουθενά δέν άκούγονταν, πάρεξ από τό σκούζιμο ενός νυχτοπουλιού μακριά, που βαρυπάλαζε σα λυμένο μολύβι. Στον ούρανό, μονάχα πάλεβαν τα σύγνεφα με τό σελινόφωτο, και τότε χύμιζαν κατεπάνου και τό σκέπαζαν, ρίχνοντας σαν κοπαδικά από μεγέλα κοράκια μαύρους ήσκιους στον κάμπο, και πότε διωγμένιν πετούσαν γύρω του, ενώ τό φαγγάρι δλοστράγγυλο και θαμπό έρμούσε προς τή γη δέροντας με δυό μεγάλες δλόλευκες φτερωγες του κάμπου τήν άπανωσιά, που βουθή λαμπροκοπούσε και τα από τή δροσιά λαμπροστολισμένα άγριολούλουδά της έμοιάζαν σαν της θάλασσας τον άφρό.

Έκαιγε κείνη τή βραδιά τό σελινόφωτο. Έκαι-

καρφώνανε στού παιδιού τό μνημονικό, κι όχι για να τους μαθουνε τήν πκλαιϊά τή γλώσσα, παρά για να τήν κάμουνε γλώσσα δική τους. Άλυσσδεμότανε έτσι ο Ρωμικίος ο νοός ίσα ίσα τα χρόνια που έπρεπε να δουλεύη λύτερα. Μαζευς, όλο μαζευς λέξες, να κάμη γλώσσα άντάξια της προγονικής του ευγένειας, να ξαναγίη προόγονος πάλε!

Τι να κάμη ο νοός με τίποτο σεπαρνισμα άκατάπαδο; Έπαψε να δουλεύη λύτερα και ποιητικά, στείρεψε από τέχνη, στείρεψε από κάθε άλλη γόνιμη και μεγάλη ένέργεια. Άλλο δέν έβγαζε κι άλλο δέν όνειρευόντανε παρά Λεξικά και Γραμματικές. Ό τύπος κι ο ήχος άντικατάστησε τό αίστημα και ή μουσική.

Άκόμα δουλεύει αυτό τό Κάτεργο, κι άκόμα μας κρατάει άλυσσδεμένους. Άλλο από λεξιλογία δέν κατόρθωσε φυσικά να μας βγάλη. Τό χειρότερο όμως, που μας έριξε πάμπ' άλλους χρόνους πίσω, είπειδή οι γειτονικοί οι λαοί δε χασομερήσανε με τίποτα φανταστικά όνειροπολήματα, παρά φυλαζανε τή δύναμή τους για πιο χούσιμα έργα, και στην πολιτική και στην άλλη ζωή τους.

Όμως, τό κακό δέν πήγε ως τήν καρδιά του έθνους, ως τα σπίτια και ως τα κλύβια. Δέν άγ-

γίξε τα λύτερα τα βουνα. Δέν πέρχσε ως τήν Κρήτη. Δι συνέπηρε τάκαταπόνετο πνίμα ενός Σολωμού. Ο καθαυτό ρωμαϊκός ο νοός, ο Έλληνικότερος από τους Έλληνοδασκάλους, ο προικισμένος με γλωσσικό ύλικό γνήσιο, έλαστικό, και στενά συνδεδεμένο με τήν πκλαιϊά τή γλώσσα, μας έστηνε φιλολογία από τις πλουσιότερες και τις όμορφότερες, συνεχρονα με τους ταριχεμένους όγκους που σωριαζε ή Λεξολογία.

Ή φιλολογία λοιπόν πρώτα, και κατόπι ή Λεξολογία του έθνους στην εποχή που περάσαμε θάνατι τάντικειμενά μας στους άκλόουθους μερικούς παράγραφους.

§ 9

Ο Έρω:όκριτος.

Θα είτανε ίσως πιο κανονικό και πιο διδαχτικό ναρχινοούσαμε από τό δωδέκατο τον αιώνα, για να καλοξηγητή ή Φράγκικη ή έπιρροή που άλλου μπόλιασε, άλλου σύρριζα μεταφύτεψε από τή Δύση τα φιλολογικά έργα που διαβαστήκανε από τό Έθνος όλους εκείνους τους αιώνες, ως στην Κρητική τήν

Άναγέννηση του δεκατου έδδμου αιώνα. Έπειδή όμως ο σκοπός μας δέν είναι μήτε ιστορικός μήτε φιλολογικός, παρά ένθικός, καθώς ότα μιλούσαμε για πολιτικά και για πολεμικά έργα, περιοριστήκαμε σε περιστατικά που μας χαραχτηρίζανε ή τό έθνος ή τους ιστορικούς του, έτσι και τώρα θα περιοριστούμε μόνο στα φιλολογικά προόβια που διαδκστήκανε και τραγουδήθήκανε τήν περίοδο της Τουρκοκρατίας, μαλιστα τους στερνούς δυό αιώνες της, δηλαδή τήν εποχή που ζυπιούσε πάλε τό έθνος και σάλευε.

Άφίνουμε λοιπόν κατά μέρος, πρώτο, τό έπος του Άκρίτα, που τό κάτω κάτω ή ουσία του κρυφοχύθηκε σε πολλά μας Τραγουδία, καθώς πολύ καθαρά μας ξήγησε ο σοφός Γ. Πολίτης. Τό πήρε δηλαδή τό Έπος εκεί ο δ λαός και τό ξανάπλασε με τρόπον πιο σύφονου με τα κατοπινά του γούστα, λοιπόν ξαναβρίσκουμε τό ύλικό του σε φιλολογικό κλάδο που δέν άποκλείνεται από τή μελέτη μας. Όστε έπρεπε ίσως να πούμε πως τή μορφή, κι όχι τό ίδιο τό έπος άφίνουμε κατά μέρος.

Δεύτερο παρασιωπούμε τα χίλια φραγκότιτλα και φραγκόφτιαστα παραμύθια κι άλλα έργα, που καθώς είπαμε διαβαστήκανε στην καιρό τους, μά ο

γε περισσότερο κι από τον ήλιο. Μεσημέρι φάνινονταν ή νύχτα.

Πέρα μακριά ή άμμουδιά θάμπωνε κι έβραζε άφροκοπώντας.

Ένοιωθα μέσα μου τή γαλήνη ν' άπλώνει τή χαμογέλιο της και πετώντας γύρω μου — εΐταν ή Νύχτα τάχα πού μιλούσε ; — άκουσα μιά φωνή νά μουρμουρίζει «ό θάνατος !» Και τήν άκουσα αΐτη τή φωνή και στό σταλαχτό σκούζιμο τού νυχτοπουλιού πούπεφτε βαρύ σαν άραιά δάκρυα πολύ πονεμένης καρδιάς και τήν είδα τήν ίδια αΐτη πού πρωτήτερα μ' έτρόμαξε, νά στέκεται μπροστά μου, ήσυχη, ώραία, επιβλητική ! Χαμογέλασα... κ' άκούμπησα στην άγκαλιά σου ήσυχα γλαρώνοντας δίχως αΐτημα κανένα σαν στην άγκαλιά τού θανάτου... Όταν σηκώθηκες γιά νά φύγουμε νόμισα πώς βρισκόμουνα τή όνειροζύπνημα, κ' άποζήτησα τή φόβο μου... άποζήτησα τήν ίδια τού θανάτου, πού με κοιτούσε ήσυχη, ώραία...

Και τώρα άκόμα σε φχαριστώ γιά τήν άπόλαψη πού μούδωκες, σε φχαριστώ γιά τή γλυκαφίμητη έκείνη νύχτα πού πάντα σκαλιστή θά φωτοβολάει στό ήσυχο πέλαγο τών περασμένων μας καιρών.

Δικός σου

Κέρκυρα

INTA ΓΑΡΤΖΩΝΗ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Η Έθνική Τράπεζα δέχεται έντόκους καταθέσεις εις τραπεζικά γραμμάτια και εις χρυσόν, ήτοι εις φράγκα και λίρας στερλίνας άποδοτίας εις ώρισμένην προθεσίαν ή διαρκείας.

Αί εις χρυσόν καταθέσεις και οι τόκοι αυτών πληρώνονται εις τήν αΐτην νόμισμα, εις δ' έγένητο ή κατάθεση εις χρυσόν ή δι' έπιταγής ύφεως (chèque) επί τού έξωτερικού κατ' έπιλογήν τού όμολογούχου.

Τή κεφάλαιον και οι τόκοι τών όμολογιών πληρώνονται έν τώ Κεντρικώ Καταστήματι και τή αίτήσιν τού καταθέτου έν τώ Έποκαταστήματι τής Τραπεζής.

Τόκοι τών καταθέσεων.

Table with 2 columns: Deposit type and interest rate. 1)2 τοίς 0/0 κατ' έτος δια καταθέσεις ή μην. 2 " " " " " " " " 1 έτ. 2)2 " " " " " " " " 2 έτ. 3 " " " " " " " " 4 έτ. 4 " " " " " " " " 5 έτ.

Αί όμολογίαί τών έντόκων καταθέσεων έκδίδονται κατ' έκλογήν τού καταθέτου όνομαστικαί ή άνόνομοι.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιά τήν Άθήνα άρ. 8.— Γιά τίς Έπαρχίες άρ. 7

Γιά τήν Έξωτερικήν άρ. 10.

Γιά τίς Έπαρχίες δεχόμεστε και τρίμηνες (2 άρ. τήν τρίμηνα) συντρομές.

Κανένας δέ γράφεται συντρομητής ά δι στείλει μπροστά τή συντρομή του.

10 λεπτά τή φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στά κίβσκια (Σύνταγμα, Όμόνοια, Εθν. Τράπεζα Έπ. Οίκονομικών, Σταθμός Τροχιάδρου (Άκαδημία), Βουλή, Σταθμός ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στά βιβλιοπωλεία «Έστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντίκρου στά Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Έθνική Κωμωδία—Βουλευτής «ύπό έχεμύδιαν» — Οι πανηγυρικοί τού Γούναρη — Βραβείο «Νόμπελ— Μιστριώτη». — «Δωδεκάλογος» κι «Άνατολή».

Η ΜΑΣ δώστε τήν άδεια νά πούμε και μετ' δυό λόγια γιά τήν κωμωδία τής «Υπουργικής μεταρρύθμισης», πού παίζεται δυό μήνες τώρα και πού άκμα καλά καλά δέν ξερούμε πούος είναι ο συγγραφέας της, άφοδ άλλοι λένε πώς τήν έανάγραψε ο Θεοτόκης γιά νά ξεκαλοκαίρουμε, γλεντώντας, με δαύτην κι άλλοι ύποστηρίζουν πώς τήν κωμωδία τήν κατασυνέσασαν οι φημερίδες γιά νά βρισκούνται σε δουλιά και γιά νά πενταρολογούν.

Ότ'όσο κωμωδία είναι κι αΐτη, όπως κωμωδία είναι και τή καθέτι πού γίνεται άπό τήν έπίσημο Κράτος—και τραγωδία είναι μοναχά οι άδιάκομοι φόροι πού φορτώνονται στή ράχη τού χαμηλή λαού, πού πλερώνει άκριβιά άκριβιά γιά νά βλέπει όλες αυτές τίς κωμωδίες.

Ρωτάμε τόν κ. Πρωθυπουργό :

— Δυό μήνες τώρα τί άλλο έκαμες παρ' νά μās βγάλης τήν πίστη κοροδοβοντάς μας με τήν δχι και τόσο διασκεδαστική αΐτη φάρσα σου ; Και γιά τή φάρσα αΐτη πόσα πλερώθηκες ;

Γιατί λογαριάζοντας κανείς πώς μέσα στους δυό αυτούς μήνες ξεδιαστέρισε τί δυό δωδέκατα τού Προϋπολογισμού (δηλ. πάνω άπό είκοσι έκατομμύρια, γιά νά παιζογελιέται ο κόσμος με μιά Έπυργική Ψευτομεταρρύθμιση), βρισκει πώς ή κωμωδία κούσιας πολύ κι ο Θεοτόκης πλερώθηκε άκριβιότερα άπό όλους τούς φημισμένους κωμικούς τού κόσμου.

ΤΗΝ ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ Κεριακή είχαμε και βουλευτική

κλογή κι ά δέν τή πήρατε χαμπάρι, σας τή λέμε. Κα πέτυχε ο κ. Κ. Άγγελόπουλος και δέν πέτυχε ο κ. Σκουλούδης πού τόν ύποστήριξε ο κ. Κυριακούλης Μαυρομιχάλης, ο όποιος έπέτυχε κομματικά (έτσι τουλάχιστο λέει) άν κι ο ύποψήφιός του δέν πέτυχε.

Αΐτη τήν καινούρια λογική δέν τήν καταλαβαίνουμε και γι' αΐτό δέν τή συζητούμε. Κείνο πού ξέρουμε είναι πώς πέτυχε ο κ. Άγγελόπουλος κι ά συλλογιστούμε πόσο μυστικά και πόσο άθροισμα έγινε ή έκλογή, μπορούμε νά πούμε πώς βγήκε βουλευτής «ύπό έχεμύδιαν».

*

ΜΕ ΧΑΡΑ διαβάζουμε τήν Τετραδη στις φημερίδες πώς δημοσιεύτηκε κείλας τή Βασιλική διάταγμα πού διορίζεται ο κ. Λούβος καθηγητής τής Μικρασιατικής. Αΐτη ή γληγορόδα μās συγκινεί τραυματικά. Μόλις τήν περασμένη βδομάδα ψηφίστηκε καθηγητής και νά τον τώρα και διορισμένος—ένώ άλλοι πού έχου ψηφιστεί άπό μίτες, άκόμα νά διοριστούν.

Λένε πώς τή Παλάτι τόν ήθελε τόν κ. Λούβο καθηγητή κι άφοδ τόν ήθελε τή Παλάτι, δέν μπορούσε παρ' και νά γίνει. Και πολύ φυσικά, άφοδ έτσι γίνεται σε κάθε ραγιαδόποσι.

*

ΚΑΠΙΟΣ, διαβάζοντας τή πανηγυρική άρθρα πού γράφουν μερικές φημερίδες γιά τόν κ. Γούναρη, είπε :

— Τά παραλένε και γι' αΐτό τή Χριστιανό ! !

Κ' ένας άλλος παρατήρησε :

— Όπου άκούς πολλά κεράσια...

Και κάτι τέτιο φερόμαστε. Οι φημερίδες μās τον παρουστάσαν τόν κ. Γούναρη ως «Οίκονομική σωτήρα» τής χώρας, πριν άκόμα γίνει Έπυργός—και με τήν έλήθεια, τόσες φορές τήν παθαμε άπό τού Σωτήρη πού χειροτονούν οι φημερίδες, ώστε άρχίσαμε νά τον τρέμουμε πια.

*

Ο «ΧΡΟΝΟΣ» τής περασμένης Τρίτης κοροδοβοντάς τή ποιήμα τού Παλαμά «Στό μουσικό Μανόλη Καλομείρη» πού δημοσιεύσαμε στό φύλλο τής περασμένης Κεριακής, συμπεραίνει :

«Ένός κακού έλλόντος μύρια έπονται».

Έμεις τή εύχόμεστε, κι ά με συμπαθήσει ο κ. «Χρόνος», νά μās συγχέρονται κακά σαν τόν Καλομείρη κα νά έπονται ποιήματα σαν τή ποιήμα τού Παλαμά, όσο κι ά δυσχεραστεί ο «Χρόνος», πού μπορεί τή κατου κάτου νά φωνάζει: έτσι γιά νά πάρει τή βραβείο τής καινούριας Γλωσσικής έταιρίας πού σαν άλλο βραβείο Νόμπελ έταξε ο Μιστριώτης σ' όσες φημερίδες γράφονται «γλωσσικάς έπιμελέτερον και άκριβιότερον»—άν και γιά τή φαιτεινή τουλάχιστο χρονιά τή βραβείο τήν άπό τώρα τσεπάσει ο κ. Πάπ.

*

ΤΗΝ ΠΕΜΤΗ τέπομεσήμερο έφυγε γιά τή Σύμφρη κι άπό κεί γιά τήν Ρωσία, όπου είναι καθηγη...

καιρός τους δέν είναι ο καιρός πού ιδιαιτέρως μελετούμε, κ' ή έπιρροή τους δέν φαίνεται νά συγκαταδώθηκε με τή έθνικά μας έπειρα. Όστε δέ βρισκει τόπο έδώ μήτε άπλός τους κατάλογος.

Μιά μεγάλη εξαίρεση όμως είναι άπαραίτητη, και θά δούμε τώρα τώρα γι' αΐτι. Τήν εξαίρεση τήν παίρνουμε άπό τή πλουσιοπάροχα τεχνουργήματα πού έπλεξε ή Κρητική φαντασία τήν δέκατον έβδομον αιώνα. Άν και δεμένοι άπό τούς Βενετούς τόσους χρόνους οι Κρητικοί, άν κ' οι άγώνες τους νά ζετινάζονε τή Βενετική ζυγή πήγανε τού κάκου, και τήν εποχή αΐτη πενούσανε άπό τόν ένα ζυγό στόν άλλο μ' έλπίδες κατασυντριμμένες και μ' έθνικά όνειράτα δχι πολύ καθαρά χαραγμένα, όμως ο νους τους πετούσε σε κάποιο λύτερο άγέρι, σε κάποιο φωτισμένο ύψος, κι αΐτό μαρτυρεί τή δύναμη πού συνέκρουσε πάντα μέσα τής ή φυλή έκείνη, τήν ίδια δύναμη πού ξαναείδαμε και ξανανοιώσαμε κατόπι στους άπαντωτούς τής άγώνες.

Δέ θά σταθούμε στή θεατρική τους παραγωγή, πού τή στεφανώνει τή περίφημο δράμα τής Έρωφίλης τού Χορτάση, μήτε στήν πανώρια Βοσκοπούλα τού Δριμωτικού, έργα και τή δυό άρωματισμένα με τή μύρα και με τή θυμάρια πού στολίζουν τήν

δλόχαρη γλώσσα τής Κρήτης. Στόν Έρωτόκριτο όμως τού Κορνάρου είναι άνάγκη νά σταθούμε, — κι αΐτός είναι ή εξαίρεση πού άναφέραμε παραπάνω, — δχι επειδή είναι κι αΐτός άνέγγιχτος άπό κάθε δασκαλική πνοή, δχι πού ή φράγκικη βόση του είναι άπλός σκελετός, πού ή σάρκα κ' ή μορφή του βγήκε άπ' ό,τι είχε ο τόπος τής γέννας του πού ήρωϊκό κι άντρίκιο, πού συμπονετικό και ρωμαϊκό, με επειδή τή έθνος όλο, έζω κ' έζω άπό τήν Κρήτη, σε κάθε χώρα και σε κάθε χωριό, σ' άρχοντικά και σε καλύδες, ταναγνώρισε γιά άληθινό του στολίδι, συνεπάρθηκε άπό τή μαγική του όμορφιά, και τόκαμε ταχτικό κι ακατάπαδό τού άνάγνωσμα γενεές και γενεές, ως τή στιγμή πού ήρθε ο λεγόμενος «Νέος Έλληνισμός», και τή μάρανε, δχι τόσο με τή καθαυτό δασκαλική έργα, άπ' αΐτά δά και πολύ φόβο δέν είχε, επειδή τή φαντασία δέν τήν άγγίκανε με τή νέα φραγκοφυσήματ πού κατεβήκανε και κατεβαίνουμε άκόμα στόν τόπο.

Τέτοια είναι τή έργα πού σε χώρες πού φωτισμένες τή βλέπουμε χρυσόδετα κι άργυρόδετα νά σκορπιούνται άριθμητες χιλιάδες άπό γονιούς σε παιδιά, άπ' όλους σε όλους, νά στολίζουν αΐθουσες και Βιβλιοθήκες, Σχολεία και σπητικά, και νά λα-

τρέουνται σαν είδος έσρα φυλαχτήρια έθνικής όμορφίας και τέχνης. Θά τήν άξιοθή πάλι άραγες τέτοια τιμή σε άργότερη εποχή ο μεγάλος ο Έρωτόκριτος ;

§ 10

Β'. Τά Δημοτικά Τραγούδια.

Δέν τή κατατάζει σ' αΐτη τή σειρά ο ιστορικός τή λούλουδα τού δλόανθου Παρνασσού τής Ρωμιοσύνης, πού άλλος βαθός μελετητής τους όμως, ο Γ. Πολίτης, τάχει, ά δέ σφαλουμε, περιμαζωμένα καθώς τούς άξίζει, άγκαλά οι Ζωσιμάδες πού θά στήσουν τή πολυτιμο αυτό μνημείο άκόμα δέ φανήκανε. Και δέ μετ' περιγράφει έδώ δχι άπό κακή κρίση, παρ' άπό μισή κρίση ο άνθρωπος. Θά μιλήσει πού θά μιλήσει άργότερα γιά τή προσόντα τής Κλεφτουριάς, λοιπόν ίκει και γιά τή Κλέφτικα τή Τραγούδια. Τά Κλέφτικα όμως δέν είναι τή μόνα Τραγούδια μας, άν κι εύλογα κρίνονται άπό τή πού κλασσικά. Έχουμε και τή σπιτήσια, τή τραγούδια τής ξενιτιάς, τού Χάρου, τή πανηγυρικά, τέλος τή θάνατα Λιανοτράγουδα, πού συχνά τή καθένα τους

της στο Όδαιο του Χάρκοβου, ο κ. Μανόλης Καλομοίρης με την κυρία του. Φεύγοντας ο άρχηνμένος φίλος και πολύτιμος εργάτης της 'Ιδέας μας άφισε μια γλυκειά υπόσχεση πως θα θα μας ξαναγορίσει δω, ύστερ' από μερικά χρόνια, θα μας φέρει μελοποιημένο τον «Προφητικό» του Παλαμά από το «Δωδεκάλογο του Γύφτου» και την «Ανατολή» του Καμπύση, που λογαριάζει να την κάμει μελόδραμα. Το μεγάλο όνειρο του Καλομοίρη είναι να μελοποιήσει ελάκαιο το «Δωδεκάλογο του Γύφτου» και τονίρι του αυτό θάν το ζούμε μια μέρα σαρκωμένο. Άφου ο Καλομοίρης αποδείχτηκε πως δέν είναι άθρωπος που να τρομάζει μπροστά στα μεγάλα.

Για την «Ανατολή» του Καμπύση, μας έλεγε :

— Μόλις χτες βράδι την πρωτοδιάβασα κι άμεινωσ βρήκα κείνο που ζητούσα, δηλ. το κατάλληλο λιμπρέττο για Ραμαϊίκο μελόδραμα. Είναι πάνου σε λαϊκιά παράδοση χτισμένο και είναι τίτιοι οι στίχοι του και τίτιο το θέμα του που ο μουσικοσυνθέτης μπορεί να δουλέψει πίνου στο κείμενο μ' όλη την άνεσή του.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

(Διαβάστηκε στο Παρίσι, στο Σύλλογο των

«Ελλήνων σπουδαστών»)

«Ελληνες σπουδαστές,

Συγκινημένος πολύ δέχτηκα την τιμητική πρόσκληση του Συλλόγου των σπουδαστών συμπατριωτών να δώσω μια διάλεξη για τη νέα μας φιλολογία. Μόνο λυπούμαι που ούτε ο καιρός με βοηθούσε, ούτε κατάλληλα βιβλία είχα, ούτε κι ο χώρος είναι άρκετός εδώ για να καταπιαστώ ένα τίτιο θέμα, το όποιο όσο εύκολο είναι, όταν θέλη κανείς να μιλήσει μ' άλαφρή τη συνείδηση και επίπολα, τόσο δύσκολο είναι, όταν θέλη να δώσει έναν άληθινό χαρακτήρισμό του κάθε άξιου πνευματικού έργατη, που στάθηκε βοηθός για τα θεμέλια της φιλολογίας μας και μάλιστα όταν θέλη να βγάλει μερικά συμπεράσματα στοχαστικά κι άνεπηρέαστα και να ώφελήσει κάπως εκείνους που θα τον ακούσουν.

Δέν έχω καμιά άξίωση πως θα ρίξω ίγώ τη σωστότερη γνώμη στο μεγάλο το ζήτημα, μα πάντοτε μια γνώμη είναι κι αυτή ενός ταπεινού στρατιώτη της ιδέας. Μοναχά επιτρέψτε να σας πω τετρακάθαρα ό,τι κι άν σκέπτομαι χωρίς την παραμικρότερη επιφύλαξη και χωρίς τις ψευτοσυθηκές που σκλαβώνουν τη σκέψη, γιατί το χειρόχι ίγώ

το πέταξα από πολύν καιρό τώρα κι έχω την ιδέα πως μόνο με τίτιο τρόπο εργαζόμενοι θα μπορούμε να φέρουμε ένα κάποιο αποτέλεσμα.

Όλοι ξέρουμε πως οι Έλληνες εδώ κι όγδόντα χρόνια είμασταν σκλάβοι στους Τούρκους, εκτός των Εφτάνησων τα όποια συγχριτικά είχανε καλλίτερη τύχη. Οι τούρκοι λαός πολεμικός και περιωρισμένος στη σκέψη από θρησκευτικό φανατισμό και προλήψεις άπειρες, περιόρισαν και δέσαμεψαν και τη σκέψη των υπόδούλων τους και τους έδωκαν πολλά άπ' τα ήθη τους και έθιμά τους, μερικά άπ' τα όποια δέν μπορεί να πη κανείς πως έβλαψαν, άφου ο φανατισμός τους αυτός έκανε να ζυπνήση στους πκτήρες μας αισθήματα που κοιμούνταν ληθαργικά αιώνες κι αιώνες, και να καταπιαστούν ύπέρκαλα τον άνισον άγώνα της άνεξαρτησίας, που τ' άποτελέσματα του δυστυχώς, άπό λόγους που δέν μπορούμε εδώ να εξετάσουμε, δέν ήταν δλοκληρωτικά ίκανοποιητικά, άφου οι περισσότερες έλληνικές χώρες μίνουν ως τα σήμερα στη σκλαβιά.

Έστάθηκα στους τελευταίους αυτούς καταχτητές μας για να σας πω πως όποιοδήποτε άλλοι κι άν ήταν αυτοί, ή γλώσσα μας θα δουλεύοταν άξια από καιρό σε καιρό και θα είχαμε σε πολλούς σταθμούς φιλολογικούς να σταματήσουμε, όπως έχουν οι Ιταλοί και δε θα είχαμε αυτό το φοβερό χάσμα που ανοίγεται άπ' την άλεξαντριγή εποχή ως τα τελευταία χρόνια· κι αίτια του κακού αυτού ήταν βέβαια οι Τούρκοι· γιατί έχουμε άποδείξεις πως κάτου άπό άλλους καταχτητές όπως οι βενετσάνοι, οι Κρητικοί έβγαλαν τον Έρωτόκριτο και την Έρωφιλη κι άλλα θεατρικά έργα που στάθηκαν πολύ σημαντικά για την προκοπή της φιλολογίας μας.

Πριν από τους Τούρκους στα βυζαντινά χρόνια πολύ λίγα έπίσης σημάδια φιλολογικά έχουμε να δείξουμε στη ζωντανή γλώσσα. Εκτός άπό κάποια δημοτικά των όποιων το σπουδαιότερο είναι ο κύκλος του Διγενή Άκρίτα κι αίτια του κακού εδώ στάθηκαν οι σχολαστικοί φύλακες των αρχαίων κειμένων ίξω άπ' τα όποια δέν έβλεπαν τίποτε. Το μεγαλύτερο ιδανικό τους ήταν τότε το διαρκές και στενό σχολιασμα των κειμένων κι ή άκαρπη κι ή δουλική άπομίμησή τους. Κι ήταν μεγάλο δυστύχημα γιατί πήγε στα χαμίνα μια δλοκληρη εποχή έλευτη, μέσα στην όποια μπορούσαν να φανερωθούν οι ραψωδοί κι οι ψάλτες κι οι νέοι Όμηροι, που θα έκλειναν στα έργα τους και θα τραγουδούσαν τα ί-

δανικά της φυλής και θα ξαναγενοούσαν το έθνος και θα του είχανε μια καινούργια ζωή και τα πράγματα θα ήταν έντελώς διαφορετικά σήμερα και θα είμασταν κι έμεις μεγάλοι σαν τους Ιταλούς και θα είχαμε παλιά φιλολογία και τέχνη και θα είχαμε, ποιός ξέρει, τί γιγάντειο και παράδοξο έναν Δάντη κι ένα Πετράρχη και Μιχαήλ Άγγέλου και Ραφαήλ και Λεονάρδους ντα Βίντσι. Δέν μπορεί κανείς να περάση αυτή την εποχή τη στετρα κι άγωνα χωρίς να χύση πικρά δάκρυα και χωρίς να άιστανθή τη βχθύτερη λύπη

Τα χρόνια κυλούσαν. Άπ' τη μια μεριά ο σχολαστικισμός κι άπό την άλλη ο καλογορισμός έφεραν τον Τούρκο στην Έφτάλοφη. Κι άφου στά χρόνια τα έλεύθερα στάθηκε άδύνατο να ξεχυθή ή έλληνική ψυχή έξ αίτίας της στενοκεφαλιάς των βυζαντινών δασκάλων, μπορεί να φανταστεί τώρα κανείς κάτου άπό ένα λαό άγριο και βάρβαρο πόσο περισσότερο πείστηκε ή σκέψη και πόσο μεγάλωσε ή στενοκεφαλιά. Οι έκλεχτότεροι έλλωστε που ίσως θα μπορούσαν να μίνουν στον τόπο και να έμποδίσουν ίσως το ρεύμα του δασκαλισμού, τον έγκατέλειπα και κατέφευγαν στη Δύση. Και για τη δική μου τη γνώμη οι βυζαντινοί δασκάλοι, στάθηκαν χωρίς να το θέλουν και να το σκέπτονται οι μεγαλύτεροι μας ίχτροί, μεγαλύτεροι κι άπ' αυτούς τους τούρκους.

Την ψυχή την έλληνική να σπαρταρή ζωντανή μόνο στο δέκατο όγδοο αιώνα θα την συνεύχουμε, άπάνου στα βουνά και στις ραχούλες που σκαρίσαν οι άρματωλοί και κλέπτες και στήσαν λημέρια και καρπούλια. Άγράμματοι κι άνεπηρέαστοι άπό βιβλία και κείμενα, με το συναίσθημα πως καταπιασθηκαν ένα μεγάλο όνειρο, με το συναίσθημα του χωρισμού άπό τις μητέρες τους, τις αδερφάδες τους, τις άρραβωνιαστικές τους, του σπιτιού τους, της ήσυχίας τους και των αγαθών τους, άγγιγμένοι και χιλιοσμπνεσμένοι σκορπίσαν με το ρυθμό των άηδονιών, των φλοίσβων και των θροσημάτων στη γλώσσα την ώραία και την άπλή της καρδιάς τάθανατα τραγούδια τους, που τραγουδημένα με γητεύτερες φωνές έκαναν το γύρο, άπό στόμα σε στόμα, σε όλα τα έλληνικά χώματα, και ζύπνησαν και φτέρωσαν κι άνάστησαν τα νιάτα και τη λεβεντιά κι έτσι με τον άγιο ένθουσιασμό που σκορπίσανε κατορθώσανε το μεγάλο το θαύμα της Έπανάστασης.

Έτσι με τα δημοτικά τραγούδια, δέν άξιώνω

είναι τέλειο επίγραμμα και μας συγκεντρώνει κόσμο άπό πόρους, χαρές και πόνους. Όλη ή έθνική μας ζωή φεγγοβολεί μέσα στα όρφανα εκείνα άριστοεργήματα, και παρκαταίνεται με τόση άλήθεια και τέχνη, που μα το και μας φαίνεται κάποιες σαν είδος εύτύχημα που δε βρέθηκε τότε; το έθνος σε πιο καλότυχες μέρες, και δε μας έβγαλε τόσους τόμους δσους μας έψαλε στίχους, όπως έγινε σ' άλλους τόπους.

Θα ξανάρθουμε βέβαια μαζί του στην Κλεφτουριά και στα δοξασμένα της μεγαλεία. Θάτανε όμως άσέβεια να μίν αναφερθή εδώ ζέγωρα το σύνολο της έθνικής λογοτεχνίας, ή πηγή που πότιζε τέσσερεις αιώνες το τουρκόδαρτο και λατκαλόδαρτο αυτό Γένος.

Τραγούδια έβγαλαν όλ' οι λαοί στα νεανικά τους χρόνια. Τα δικά μας όμως, (κι έννοούμε πάντα όλο το τραγουδικό μας σύστημα) διαφέρουν πολύ άπό τα ξένα. Άφισε που σκορπιστήκανε πιο πλουσιοπάροχα πτόν τόπο, αυτό το κάτω κάτω τάποδίνεις και στη φυλή, δηλαδή στην κρήση της. Μα βαστά ξανε πιώτερο Ριζωθήκανε βαθύτερα, έγιναν ένα μαζί μας ως την ώρα που μας χτύπησε το μαράζι του φραγκισμού. Το κυριώτερο αίτιο του φαινομένου

τούτου μας φκίνεται πως είναι ή ίδιος ή δασκαλισμός. Ζητούσε και καλά αυτό; να αναγκάση το Έθνος να εκφράζη τους πόθους του και τους στοχασμούς στη μισόγλωσσα που πολέμησε πάντα να ίφαρμώση με τα Σκολεϊά. Δέν μπορούσε όμως το έθνος να δηγηθή τάπέραντα όνειρά του με τίτιο φτωχό γλωσσικό ύλικό· μόνο έμεινε στα δικά του, και την εποχή που σ' άλλους τόπους ή γλώσσα θάπαιρνε κάτι σαν πιο καλλιεργημένο χαρακτήρα, με τους ίδιους βέβαια πάντα τύπους, αυτό άκόμα έψελνε στην άγριωπή, την άκλάδευτη, μα μυροδόλα κι άνθηδόλα πάντα Έλληνική του. Έμεινε τότες το δασκαλίσιο το ύλικό για τα λεγόμενα Γράμματα, έγινε το έπίσημο όργανο της έπιστημονικής, της ιστορικής, της πολιτικής, ίνέργειας. Είδος Έσπεράντο. Ο Τεχνίτης, που πάει να πη ή Προφήτης ενός λαού, δηλαδή ή Κορνάρος, έπειτα ή Γαλαξίας των άριθμητων άνφύμων που μας χαρίσανε τα Τραγούδια, τέλος ή Σολωμός, αυτοί όλοι πήγαν στην έθνική τη γλώσσα να τελέσουν τον ίερό τους σκοπό, να θρέψουνε δηλαδή το Έθνος με την ψυχή τους, που κι αυτή πάλε άπό την έθνική την ψυχή μαζευε και τραγούσε. Τί συνέθηκε το λοιπόν; Συνέθηκε, πρώτο, να συστηθουνε δυο στρώματα μέσα στο Έθνος. Ένα

λαϊκό και παραγωγικό, ένα δασκαλίσιο και στείρο. Και δεύτερο, τόσο να συνεπαρθή το Έθνος άπό το μάγιο της λαϊκής του τέχνης, που την παραδεχτήκανε τέλος κ' οι δασκαλόγλωσσοι ως είδος έθνικό έδανικό, είδος φως που τάχα έλαμπε άλλοτε, μα έσβυσε τώρα, είδος ούρανό που άδύνατο να τον άγγίξη άνθρωπος, τέλος γλώσσα που μήτε γραφτηκε ποτές μήτε γίνεται πια να γραφτη; λησιμονώντας πως όλες οι γλώσσες λαληθήκανε και τραγουδηθήκανε πρώτα, και μη θέλοντας να το μολογήσουνε μήτε στον έαυτό τους πως αυτά τα έργα μονάχ τους συγκινούνε, άρα είναι και τα μόνα που ζούνε άκόμα.

Αυτό μας ζηγάει τη γενική λαοεία των τραγουδιών μας κι άπ' αυτούς τους πιο φανατικούς καθαρευουσιάνους. Μα προπάντω μας πείθει, πόσο μεγάλη είναι ή δύναμη της μιανής, μα λιονταρίσιας αυτής παραγωγής του έθνικού μας του νού, και πόσο φυσικό ήτανε ή δύστροπη και στριφνή πορεία του δασκαλισμού να της δώση άκόμα περισσότερη ζωή και δύναμη.

Έλεγεσ κι άνέθηκε ως τα Κορφοβούνια μας το Τραγούδι για να το διακλήξη στο Έθνος πως αυτό το είναι ή άληθινός ή Έλληνισμός, αυτό ή άληθινή

να πῶ πῶς φούντωσε ἡ ἑπανάσταση μὰ βρισκῶ τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο στενότερα δεμένα. Ἄν δὲν ἔτοιμαζόταν ἡ ἑπανάσταση δὲ θὰ εἶχαμε δημοτικά τραγούδια μὰ κι ἂν δὲ βγαίνανε δημοτικά τραγούδια ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν θὰ γινόταν ἑπανάσταση ἢ κι ἂν ἀρχινοῦσε ἂν θὰ μπορούσε νὰ βαστάξῃ. Χρειάζονταν οἱ Τυρταῖοι νὰ σκορπίσουν τὸν ἐνθουσιασμό καὶ οἱ Τυρταῖοι βρεθῆκαν πολλοὶ μὲς' ἀπ' αὐτοὺς τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς ἀρματωλοὺς.

Ἔτσι ἓνα μεγάλο γεγονός, ἓνα μεγάλο κίνημα ζύπνησε τὸν ἐνθουσιασμό τὸν ἱερό καὶ τὸ βαθύ κι ὁ ἐνθουσιασμός ἔδωκε τὰ πρῶτα δείγματα μιᾶς ποίησης ἀγνῆς καὶ ὑψηλῆς ποὺ κίνησε τὴν προσοχὴ καὶ τὸ θαυμασμό τοῦ καθενός. Μὰ ἓνα τέτοιο γεγονός, ἓνα τέτοιο κίνημα δὲν ἀνοίγει μοναχὰ τὴν καρδιά τοῦ ἀγράμματος νὰ τραγουδήσῃ, μὰ ἀνοίγει καὶ τὴν καρδιά τοῦ σοφοῦ καὶ τοῦ βιβλιοποτισμένου, μὰ πού τὸ βιβλίον δὲν τὸν σφρίβωσε γιὰ νὰ ξεσηκώσῃ καὶ διακίσει τὴ γλῶσσα καὶ νὰ παραφράξῃ τὰ νοήματά του, ὅχι' στὸ βιβλιοποτισμένο, λέω, ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὸ βιβλίον γιὰ κλειδί τῆς περιτριγυρινῆς του ζωῆς, καὶ ποὺ ἔχει τὸ βιβλίον γιὰ νὰ τοῦ ζυπνῆ ἰδέες δικές του καὶ βάθειά του αἰσθημάτων μὲ πρωτογέννητη ὄλως ὁρμητὴ καὶ μ' ἀρρώστια καὶ λατρεῖα στὴ δική του τὴ γλῶσσα καὶ στὸ δικό του τὸ ὄργανο, ὅσο φτωχὸ κι ἂν εἴν' αὐτό. Τέτοιοι βιβλιοποτισμένοι, μὰ πού μιλοῦνε περισσότερο μὲ λαϊκὴ φωνή, εἴταν ὁ Βύρωνας, ὁ μεγάλος ρομαντικός ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας ποὺ πῆγε νὰ βρῆ τὸν ὄρατό του θάνατο στὸ Μεσολόγγι μὰς, ὁ μεγάλος συμπαικτής του Σέλλεϋ ποὺ ὤμνησε τὴν Ἑλλάδα σὰ νέος Αἰσχύλος κι ὁ Βίκτωρ Οὐγκὸ ποὺ τραγούδησε μεγαλόφωνα τοὺς Κανάρηδες καὶ τὰ Σούλια.

Αὐτοὶ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ξένους συρβήκαν ἀπὸ τὸ τραγικὸ αὐτὸ μεγαλεῖο τῶν πατέρων μὰς ποὺ γράφτηκε μὲ χρυσὰ γράμματα στὴν ἱστορία κ' ἔδειξε τὴ νεοκράτεια ἐνός μέλους τῆς φυλῆς μὰς μὰ ἀπὸ τοὺς δικούς μὰς ποιοὶ θὰ εἴταν ἀξιοὶ νὰ ψάλλουνε τὰ ἠρωϊκὰ κατορθώματα τῶν ἀρματωλῶν καὶ μὲ ποιά φωνὴ καὶ γλῶσσα θὰ μιλοῦσανε νὰ κλείσουν τὴν ἀξέχαστη ἐποχὴ σὲ σελίδες ποὺ δὲν πεθαίνουν μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ; Στὴν μεσημβρινὴ Ἑλλάδα εἴτανε οἱ ἀγράμματοι κι οἱ βουνίσιοι ποὺ στὴν ἀγράμματα κι ἀπλὴ λαλιὰ τους, εἰδείξανε μὲ τί τρόπο ἔκαναν νὰ σφιρτήσουν καρδιές καὶ νὰ σαλευτοῦν, μὰ ἡ μόρφωση τοῦ βιβλίου ἔλειπε ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἀπὸ κεῖ. Μόνον ἀπὸ τὴν Πόλη, μόνον σ'

ἔταν ἀπὸ τοὺς φανακρωτῆτες θὰ περιμένε κανεὶς τὸν ὕμνητὴ καὶ τὸ νέο Πινδάρου. ἂν τὰ πράγματα εἶχαν ἄλλιως. Μὰ τὸ Φανάρι, φωλιὰ τοῦ σχολαστικισμοῦ καὶ τῆς δασκαλοσύνης, ἔσπερε τὸ ἔθνος πρὸς τὰ πῆσω καὶ πρὸς τὸ θάνατο κι οἱ Σούτσοι κι οἱ Ρίζοι κι οἱ Ραγκαβῆδες ποὺ ἴσως νὰ μὴ εἴταν στερημένοι ὁλότελα ἀπὸ κάποιο ταλέντο, κατέβηκαν στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν πλάνη ποὺ βασίλευε ἀταξιστικὰ μέσα τους καὶ μιμούμενοι δουλόμενα τοὺς Βύρωνες καὶ τοὺς ξένους καὶ γράφοντας μὲ γλῶσσα συνθηματικὴ, ψεύτικη, χωρὶς ζωὴ, χωρὶς πλάμα, χωρὶς νεῦρα, πῆραν νὰ ὁμνήσουν ἠρώων ἄθλα καὶ χωρὶς διόλου ν' ἀγγίξουν τὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἔγιναν μαζί μὲ ἄλλους, ἡ αἰτία ν' ἀναχαιτίσουν τὸ νεοσύστατο καὶ μικρὸ ἔθνος ἀπὸ τὴ φυσικὴ ζωὴ καὶ ἐξελεῖξή του καὶ νὰ τοῦ πνίξουν τὴ λαλιὰ στὸ στόμα καὶ νὰ τὸ ἀποπλανέσουν ἀπὸ τίς ὥρατες καὶ ὑπέραλλες παρὰ δόσεις του καὶ νὰ τοῦ κλείσουν τίς ἀληθινὲς πηγές του.

Μόνον τὰ Ἐφτανήσια, προνομιούχα ἀπὸ τὴν περίτταση, μόνον αὐτὰ μπορούσαν νὰ δώσουν τοὺς νέους μὰς Πινδάρους καὶ τοὺς ἔδωσαν. Τὰ Ἐφτανήσια εἴ αἰτία τῆς μεγάλης τους πνευματικῆς συγκοινωνίας μὲ τὴν Ἱταλίαν, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, πῶς τραβοῦσαν ἐντελῶς ξεχωριστὸ δρόμο κι ὀλωσδιόλου ἀντίθετο ἀπὸ κεῖνον τῶν φανακρωτῶν. Οἱ γονεῖς ἔφτανήσιοι ἔστειλαν τὰ παιδιὰ τους, πάντα στὴν Ἱταλίαν νὰ μορφωθοῦν κι ἐκεῖ ἔπαιρναν τὰ φῶτα κι ἐκεῖ μαθαίνανε νὰ εἴναι ἀληθινότεροι καὶ φυσικότεροι. Ἐξ ἄλλου τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κέρκυρας δεχόταν καθηγητὲς ξένους καὶ δικούς μὰς σὰν τοὺς ὁποίους ἂν ἐξαιρέσουμε ἐλάχιστους, δὲν ἀπόχτησε ὡς τὰ σήμερα τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀθῆνας.

Οἱ ἔφτανήσιοι μόνον, καθὼς βλέπουμε λοιπόν, εἴταν σὲ θέση τότες νὰ γνωρίσουν βαθύτερα ἀπὸ καθὲ ἄλλους, τὰ ἰθνηκὰ ζητήματα καὶ ἰδίως τὸ γλωσσικὸ μόνον οἱ ἔφτανήσιοι ποὺ λάβαιναν μιὰ μόρφωση φροντισμένη, μέσα σ' ἓνα περιβάλλον ὅπου ἀνάπνεαν ἐλευτέρα κι ἐλευτερωμένοι ὀλότελα ἀπὸ γλωσσικὲς σκλαβιές καὶ προκαταλήψεις. Μεγάλον παράδειγμα τῶν ὄσων λέω ἰδοὺ ὁ Σολωμός. Τὸ ἀνάγνωσμά μου εἶναι πολὺ περιληπτικὸ ἐξ ἀνάγκης καὶ λυποῦμαι κατὰκαρδὰ ποὺ δὲν μπορῶ νὰ ἐπιμείνω ἰδῶ καὶ νὰ μιλήσω πλατύτερα γιὰ τὸ ἔργο τοῦ πρώτου μὰς ἐθνοψάλτη.

Τὰ κανόνια βροντοῦσαν στὸ Μεσολόγγι, πολιορκημένο στενὰ ἀπὸ τοὺς ἀπειράριθμους ἔχτροὺς κι ἀντιλαλοῦσαν πένθημα στὴ Ζάκυνθο οἱ κανονιές. Με-

σολογίτισσες μητέρες μὲ παιδιὰ μωρὰ στὴν ἀγκαλιά τους τριγυρνοῦσαν στοὺς δρόμους τῆς Ζακύνθου περιμένοντας νὰ νυχτώσῃ γιὰ νὰ ξεθρευτοῦν ν' ἀπλώσουν τὰ χέρια τους στοὺς διαβάτες νὰ ζητιανέψουν τὸ ψῶμί τους. Νὰ ζητιανέψουν οἱ γυναῖκες κι οἱ μητέρες τῶν ἀρματωλῶν καὶ τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν ἐλευθερωτῶν μὰς. Ὁ Σολωμός νέος τότε, γυρισμένος ἀπὸ τὴν Ἱταλίαν, ὅπου σὰ μέλισσα βίβαζε κάθε διανοητικὸ ἀνθὸ σὰ δλάνθιστα περιβόλια τῶν ἰταλῶν ποιητῶν ποὺ ἔφεραν τὴ δευτέρην ἀνεγέννηση στὴν πατρίδα τους καὶ ποιητὴς ἐκδηλωμένος πιά στὴ γλῶσσα τὴν ἰταλικὴν ποὺ οἱ στίχοι τοῦ ἔδωσαν τὴν προσοχὴ ὀνομαστῶν προσώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἴταν ἀδύνατο νὰ μείνῃ ἀσυγκίνητος στὴ μεγάλη αὐτὴ ἀγωνία τῆς Πατρίδας τοῦ Ἀλλὰ τὸ δῖλλημα τὸ μεγάλο τῆς γλώσσας τοῦ φανερώθηκε αἰνιγματικὸ μπροστὰ του κι ἔτσι τραβήχτηκε στ' ἀγαπημένα του ἰταλικά. Δόξα καὶ τιμὴ στὸ Σπυρίδωνα Τρικουπῆ ποὺ τὸν ἐπλησίασε τότε καὶ διακρίνοντας τὸ μεγάλο ταλέντο τοῦ ποιητῆ τὸν ἔπεισε πῶς δειρὸ του δὲν ἔπρεπε νὰ εἴναι νὰ γίνῃ ἓνας ἀπ' τοὺς πολλοὺς ποιητῆς τῆς Ἱταλίας ὅπως ἔγινε κι ὁ συμπαικτής του Φώσκολος, ποιητὴς τῶν Τάφων, ποὺ κατέχει μιὰ ἀπὸ τίς ξεχωριστὲς θέσεις στὴν ἰταλικὴ ποίηση, ἀλλὰ τὸ δειρὸ του τὸ μεγάλο, τὸ δύσκολο καὶ τὸ ἱερὸ ἔπρεπε νὰ εἴναι νὰ γίνῃ ἓνας Ἀκνῆς γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τραγουδώντας τὰ ἰθνηκὰ τῆς τὰ νέα καὶ τὸ μέλλον τῆς ἑθνικῆς γλῶσσας τὴν ἀπλὴ καὶ τὴν ἀηδονόλαλη τοῦ λαοῦ καὶ τῶν κλεφτῶν. Μέσα σὲ λίγα χρόνια ὁ Σολωμός ὀδηγημένος ἀπὸ τὸ μεγάλο ποιητικὸ ἐνστικτὸ του καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Σπυρίδωνα Τρικουπῆ, μελέτησε βαθιὰ τὴ γλῶσσα, σὲ παραδόσεις, παροιμίες, καὶ περισσότερο στ' ἀθηνάνα δημοτικά τραγούδια, ποὺ μὲ τόση φροντίδα τοῦ περισυμμάζωναν οἱ φίλοι του καὶ δὲν ἔργησε μὰ φανερώσῃ χρυτοῦς καρπούς καὶ ἔγραψε μαζί μὲ ἄλλα μικρὰ τραγούδια, τὸν Ἐθνικὸ Ὑμνον, ποίημα ποὺ ὕστερα ἀπὸ δυὸ χιλιάδες κι ἀπάνου χρόνια εἶχε ν' ἀκουστῆ στοὺς ἑλληνικοὺς τοὺς τόπους.

Τὸ ποίημα αὐτὸ τῆς πρώτης του ἡλικίας, τὸ ἀκολουθήσαν κατόπιν ἄλλα μεστώτερα στὴ σκέψη καὶ τεχνικότερα στὴ μορφή, τὰ ὁποῖα ὁ πρόωρος ἄνατος τοῦ καὶ ἴσως κάποια ἀπογοήτευση ποὺ δὲν εἶδε συντελεσμένο τὸ μεγάλο ὄνειρό τῆς ἑθνικῆς ἀποκαταστάσεως, ἀλλὰ περισσότερο ἴσως ἡ ἀντίδραση τῶν σχολαστικιστῶν ποὺ εἶχαν πλημμυρίσει σὰν τοὺς λύκοις τὸ ἔθνος, δὲν ἔφησαν νὰ τ' ἀποτελειώσῃ

ἡ γλῶσσα, δείχνοντάς μὰς τὸ τί μπορούσε νὰ κάμῃ, ὡς πού μποροῦσε ν' ἀνεβῆσθαι τὴν τέχνη, λοιπόν πόσο πῶ εὐκὺλα θάμπαινε καὶ στοὺς ἄλλους κλάδους τῆς ἀνθρώπινης ἐνεργείας. Ὅλοι τῆκουσαν τὸ θεῖκό τῆς κήρυγμα. Ὁ Δασκαλισμός ὡς τόσο νεράπηκε νὰ τὸ μολογήσῃ τοῦ ξένου (ὁ ξένος πάντα!) πῶς ἂν ἡ γλῶσσα ἔμενε ἢ ἴδια καθὼς σὰ παλιὰ, οἱ τύποι τῆς ὁμοῦ ἀλλάξανε κι ἀπὸ ψεύτικη ντροπὴ παραδεχτήκε τὴν ψεύτικη, τὴ μισὴ τὴ γλῶσσα, ποὺ καθιέρωσαν τέλος καὶ σφραγίσανε οἱ δασκαλόμουλοι σοφοὶ τοῦ δεκατοῦ ὄγδου αἰῶνα.

Ἄς ξαναγυρίσουμε ὁμοῦ, ἂς εἴναι καὶ λίγη ὥρα, σὰ ἡμερα καὶ σ' ἀναπτυκτικὰ λημέρια τῆς παρηγορήτρας ἐκείνης Τέχνης ποὺ συνεκράτησε τὸ ἔθνος καὶ τὰ ἰδανικά του τόσους αἰῶνες, στὸ πείσμα τῆς διπλῆς σκλαβιάς ποὺ τὸ τυρηννοῦσε. Ὅχι βέβαια γιὰ νὰ ταναλύσουμε, αὐτὸ ἔγινε καὶ ξανάγινε ἀπ' ἄλλους πῶ ἀξιούς καὶ σ' ἔργα πῶ κατὰλληλα γιὰ τέτοιες κρῖσεις μὰ ρίχνοντας γενικὴ ματιὰ καθὼς περνοῦμε ἀπὸ τὰ μηχανικὰ ἐκείνα κατατόπια, ποὺ ἀλλοῦ στρώνονται καὶ γίνονται κάμποι μὲ δέντρα καὶ μὲ λουλοῦδια, ἀλλοῦ ἀψηλώνουν καὶ γίνονται ὄρη ἀνεμόδαρτα καὶ φουρτουνασιμένα.

Τίποτις ποὺ τραγουδήθηκε ἢ γράφτηκε σὸν νεὸ

περὸ κόσμον δὲ συγγενεῖς τόσο στενὰ μὲ τὴν ἀρχαία τὴν τέχνη ὅσο αὐτὰ μὰς τὰ Τραγούδια. Μῆτε ὁ Προμηθεὺς τοῦ Σέλλεϋ, μῆτε τὰ Ἐπη τοῦ Ἑλλήνοσπουδάστου Μίλτων, μῆτε τοῦ Γκαίτε ἢ τοῦ Ρακίνα τέτραχιάλουστα δράματα, μῆτε τοῦ Κήτης εἰ κλαστικοὶ λυρισμοὶ δὲν κατορθώσανε νὰ σκορπίσουνε τόσο Ἑλληνικὸ φῶς. Κι ὁ λόγος μὰς φαίνεται ἓνας κι ἀπλός. Οἱ Εὐρωπαϊκοὶ ἐκεῖνοι Πλανῆτες εἶναι ἔξανα σώματα. Τὸ δανειστῆκανε τὸ Ἑλληνικὸ τους τὸ φῶς. Ἐνῶ ὁ κύκλος τῶν ἀνῶντων ἀστρῶν ποὺ μὰς φέγγουνε μέσα στὸ νυχτερινό μὰς τὸν οὐρανό, τὸ σκοτεινὸ καὶ τὸν ἀχάραυγο, εἶναι τοῦ ἡλίου ἐκείνου γνήσια γεννήματα. Μὲ δικό τους φῶς ἀχτινοβολοῦνε. Ἀπόμειναν ἀπὸ τὰ χαλάσματα τοῦ παλιοῦ τοῦ ρανοῦ, καὶ πῆραν δρόμους ἀνάλογους μὲ τοὺς παλαιούς. Καθὼς λοιπόν ἡ φυλὴ ἀπόδειξε τὴν Ἑλληνικὴ τῆς φύτρα μὲ τὸν ἠρωισμό καὶ μὲ τὴν ἄλλη ζωὴ τῆς, ἔτσι καὶ μὲ τὴν Τέχνη. Σωστὰ δράματα τὰ πτωτέρὰ τῆς Τραγοῦδια.

Εἶχα μιὰ φορὰ τὸ θάρρο; νὰ ξετάσω ἓνα, τῆς ἑννεαταῖας τραγοῦδι, σὲ ξέχωρο σημεῖωμα (1). Πάσκισα νὰ δείξω τότες μὲ τί τρόπο συγκέντρωσε ὁ ἄ-

γνωστος τεχνίτης τοῦ ἀλακέρους δραματικῆς Πραξῆς σὲ δυὸ τρεῖς στίχους. Ὁ Ψυχάρης ἀργότερα παρατήρησε καὶ κάτι ἄλλα. Λέγει δὲν ξεστομίζει, εἶπε, ὁ ποιητὴς γιὰ νὰ προετοιμάσῃ τὰ τὰ τὸν ἄλλον γιὰ τὴν Πραξὴ. Παρὰ μονομίας ἔρχεται ὁ διάλογος, ποὺ τὰ ζουγραφίζει κάπως ὄλα, στὴν πρώτη πρώτη ἀράδα.

«Μάννα σοῦ λέω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ [δουλέω].»

Ἀπὸ τὰ δυὸ τρία αὐτὰ λόγια φανερώναται ἀμέσως πῶς τέτραφάσε τὸ παιδί νὰ βγῆ σὰ βουνα, κι ἂς λαχταροῦσε ἡ μάννα κι ἂς τὸ φιδότανε αὐτὴ τὸ Τούρκικο βουλι.

Λοιπὸν δράμα σωστὸ. Σωστὸ δράμα καὶ τοῦ νέου Φιλοχτήτη τὰμίμητο,

«Ἐγὼ σὺς λέω δὲν μπορῶ, κ' ἐσεῖς μοῦ λέτε σήκου.»

Ἀπὸ τὰ πῶ γνήτικα τοῦτο, ἐπειδὴ μὲ δυὸ τρεῖς κατοπινούς του στίχους μὰς φανερώναται καὶ τὴν παροιμιώδη ἀγάπη τοῦ Ἑλλήνα γιὰ τὸ φῶς τῆς μέρας, ποὺ τὸ θέλει ὡς καὶ μέσα στὸν τάφο, νὰ τὸ χαίρεται.

Ἔτσι κ' ἡ ἐπικὴ τους ὄψη μὰς θυμίζει συχνὰ τὰ περιστάτικα ποὺ γέννησαν τοὺς παλιούς Κυκλι-

1) «Ἠοσία», 11 τοῦ Μάρτη, 1890.

και το εργο του εμεινε συντριμμένο όπως συντριμμένο εμεινε και το εργο των επαναστατων.

Αλλος ποιητής Ζακύνθιος κι αυτός είναι ο Αντρίας Κάλβος, μεγαλόπνοος και ισομέγεθος με το Σολωμό που άφησε δυο βιβλία ωδών, ένα τυπωμένο στο Λονδίνο κι ένα εδώ στο Παρίσι με μετάφραση στο γαλλικό. Οι ωδές του Αντρία Κάλβου, γραμμένες σε μια γλώσσα και σε ένα μέτρο έντελως πρωτοπαίκτη και δυσκολοπρόσιτο, δεν αντίχτυψαν άμεσα στην ψυχή και για τούτο έμειναν κάπως παραμερισμένες για πολλόν καιρό και χωρίς μαθητές. Οι ωδές του Κάλβου έχουν μεγαλειότητα και κλασική αληθινή ομορφιά. Έμπνευμένες σε περισσότερες από την Ξενητεία όπου επλανήθη στην περισσότερη ζωή του, έμπνευμένες για τους ήρωες του Εικοσένα και για την πατρίδα, έξιν άπ' τή νοσταλγία για γαλανούς ουρανούς όπου σέρνουν οι ξανθές ώρες του Απόλλωνα το άρμα και για ιονικά πελάγη όπου πλανιούνται ακόμη οι Νηρηίδες έχουν κάτι από τις μεγάλες προφητικές λαλιές και ήρωικούς ρυθμούς πολέμων, δόξας και άρετης.

Θα ήθελα να σύσταινα σε κάθε Έλληνα να είχε σαν εύαγγέλια τα όλιγοσέλιδα βιβλία των πρώτων μας αυτών διδασκάλων και ψαλτών των ιδανικών μας και του ήθνικού μέλλοντός μας, αλλά δυστυχώς του Αντρία Κάλβου δεν υπάρχει έκδοση καμιά, εκτός από μια πολύ κακά παρουσιασμένη και έντελως εξαντλημένη που έγινε εδώ και πολλά χρόνια στη Ζάκυνθο. Η επίσημη πατρίδα μας δυστυχώς πολύ όλιγο ενδιαφέρεται για τέτοιους εθνικούς ψιλολογήματα τα οποία θεωρεί περιττά αφού δεν ανήκουν στις μικροπυθίσεις του κόμματος.

*

Ένα διανοητικό έργο γενναίο και ύψηλό μόλις έκδηλωθη και παρουσιασθή και θα επιδράση εκείνους οι οποίοι είναι δυνατοί για μια τέτοιαν επίδραση. Κι όταν λέμε επίδραση, δεν εννοούμε βέβαια τή μίμηση, ούτε κι ακόμα και τήν άμεση επίδραση μόνο σε συγγενικές ιδιοσυγκρασίες, για να εξηγηθώ. Ένας ποιητής που ξέρει να κρημάξει ότι μεγάλο έχει το έθος του και να το ξεχύσει στους στίχους του, στο έργο του, ένας ποιητής που ξέρει να αναστήση ένα ιδανικό που ληθαργεί και να το ανυψώση με τού λογισμού τα φτερά και της Τέχνης, ένας ποιητής που ξέρει να ξεχύση και τήν πικρόχολη σάτυρα στην περίσταση, ένας ποιητής που στοχάζεται βαθιά κι

αίστάνεται βαθύτερα, ένας που ξέρει προς ποιούς πόθους και όνειρα να οδηγήση το λαό του με τή δύναμη του λόγου και το μυστήριο της Τέχνης, δεν εννοώ, ένας τέτοιος ποιητής πως θα επιδράση μοναχά άλλους τέτοιους νεωτέρους για να εξακολουθήσουν το έργο του. Μπορεί κι αυτό να το κάνει μπορεί να ξυπνήση σε ενός τον ένθουσιασμό για το καταπιάσιμο του διηγήματος, του δράματος και άλλων ειδών του λόγου, με εκείνο που νομίζω πως μπορεί περισσότερο είναι, να επιδράση έναν πολιτικό, να έμπνευση έναν στρατηγό που με έμπνευση και σοφία κατόπιν εκείνοι να έργαστούν για το μεγαλειότητα του Έθνους τους. Όπως αυτό μπορεί να γίνει κι αντίθετα, ο πολιτικός κι ο στρατηγός να επιδράση τον ποιητή και τον συγγραφέα. Ένας πολιτικός και στρατηγικός Όδυσσεας επίδρασε έναν Όμηρο, αλλά και ένας Όμηρος επίδρασε ολόκληρη τήν αρχαία Ελλάδα από τον Πίνδαρο ως το Φειδία κι από το Θεόκριτο ως τον Περικλή.

Και σε μας σήμερα κι δεν υπάρχει πολιτικός είναι γιατί οι πολιτικοί μας δεν ξέρουν να επιδραστούν άπ' τους συγγραφείς της εποχής τους και του τόπου τους, αλλά άπ' έναντις τους περιφρονούν και τους θεωρούν προδότες κι ακόμα γιατί δεν έχουν εξακαθισμένη ιδέα το τί θα πη συγγραφείας δημιουργός που με ένα του βιβλίο κάποτε, με μια του ιδέα μπορεί να φέρη διανοητικό ξέσπασμα και τί θα πη σχολιαστής κειμένου και ξερός έρμηνευτής ενός αρχαίου στίχου σε μακαρονική γλώσσα και με βοήθεια όλων των συνταχτικών και των γραμματικών της Οικουμένης και μόνο χωρίς τή βοήθεια του αισθήματος, καημένο αισθήμα!

(άκολουθεί)

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Του Πέτρου Βλαστό

Ο Ήλιος εν' ο κόρης μας κι η θάλασσα να η μάνα. Μονά μας είναι άερογαλιές σε ένα νησί γεράνιο. Γρικώμε μέσ' οτά κύματα πανηγυριού καμπίνα Και το κορμί μας πλάθουμε στις άμμοιές τινάγιο. Και μας μεστώνει τήν ψυχή το πελαγίο άγέρι Που φέρνει τα μηνύματα γλυκά από τήν Ελλάδα.

κούς, αν όχι τον ίδιο τον Όμηρο (1) Μάλιστα η σοβαρή μελοπράτεια κι η σεμνότητα του λόγου,

«Ανάρα ανάρα τήρριχαν οι Κλέφτες τα τουφέκια, Γιατί εν' οι μαύροι λυσιοί».

Καθώς κι η περιστατωμένη της περιγραφής,

«Σύρτε, παιδιά μου, στο νερό, ψαμί να φάτε άπόψε, Κ' εσύ, Λαμπράκη μου άνιμέ, κάθησε εδώ κοντά μου Νά, τ' άρματα μου φόρεσε, για νασαι καπετάνος, Κ' εσείς, παιδιά μου, πάρτε το τή έρμη το σπαθί μου, Ηράσινα κόψετε κλαδιά, κτλ.»

Κι άπάνω στον πόλεμο, μίσχ στο λύσσαγμα της μάχης,

«Τρία τουφέκια τήρριξαν, τα τρία άράδα άράδα, Τήνα τον παίρνει στο πλευρό, τ' άλλο στα στήθια μέσα, Το τρίτο το φαρμακερό τον παίρνει μες στο στόμα. Το στόμα γοίμα γοίμισε, κτλ.»

1) Τη μεγάλη συγγένεια του πάλαι Όμηρικού και του νέου Κλέφτικου κόσμου τήν άπόδειξη περίτρανα ή Παύλης με τήν Ίλιάδα του. Καμιά μετάφραση της Ίλιάδας δεν άρκαζε τόσο τίλεια τ' Όμηρικό ύφος και τήν Όμηρική τέχνη όσο αυτή η μετάφραση Έπειδή έγινε σε γλώσσα Όμηρικού λαού, από άνθρωπο που τήν έννοιωθε και τήν έζησε.

Το ίδιο και με τήν άκείμητη όρεξη του Έλληνα να τα ζωντανεύη όλα, και μάλιστα να τους δίνη ανθρώπινα προσόντα. Από τα πιο παμπάλαια τούτο.

«Βοινά, τί δέ μαραίνεστε ; λημέρια, τί δέν κλαίτε ; Κι άλλου,

«Τό λέν οι κοΐκκοι στα βοινά, κ' οι πέροδικες στα πλάγια.

Ζωντανεύουν όλα τριγύρω τους, ως κι ο ίδιος ο θάνατος, δηλαδή ο Χάρος, που

«Σέρνει τους νους άπ' τί μαλλιά, τους γέροντες άπ' τα χέρια».

Άμέ η Σαφώ κι ο Άλκαίος ; Η λαύρα της άγχινης και το ύφος της φαντασίας ; Μυριοσπάρτα λούλουδα τα λιανοτράγουδα, τα λυρικά αυτά επιγράμματα της άγάπης, που το καθένα τους στάζει κ' ένα δάκρυο χαράς ή πόνου από φυλλοκάρδια γεμάτα άίμα γνήσιο Σαπφικό.

«Τή λαμπράδα της φωτιές όρέγουμουν και θόρου, και άίμασα και κάηκα».

Συχνά και με βαθύτερους στοχασμούς από τα κοινά κλειδήματα της άγάπης, καθώς λόγου χάρη

Κι είναι η ζωή σαν όνειρο στο γλυκοχαρμιάρι Κυματοφίλητη ξωθιά που μες κερνάει άράδα.

Και κεί που γέρνει ο Ούρανός στης θάλασσας τή πλάγια Του δειλιού τ' άπόφεγγα να της γλυκοχαρμιάση, Τό ταξιδιάρικο άρμενο τα μαρικά παλάτια Που τή λιοπρόσση φυλάν θή μαρμαροσπεικιάση.

Με το τραγούδι της ψυχής που τα νησιά τα διάρα Γλυκοσταλάζοντας ξυπνούν ποιά λήρα θάρμωση ; Καθμέ μου έσύ φτερουγιαστά γένου πουλι και διάβα Πέρα του πόθου το νησί να σε γλυκοκοιμήση.

Α' λωνάρης 907.

ΣΑΝ ΕΛΕΓΓΙΟ

Στη θ π.

Βορριάς παλεύει της έλιος τα φωντωμένα κλώνια Και νοιώθω σαν τάξ' όκλονο ή καρδιά μου να λυγίται Και να ή γαλήνη των βορρών π' άπόμακρο μ' άγγίζει. Κοι πλάι μου άβλη με ήλιου φως κι άλάχριννα τα

[μάτια

Σε βλέπω σαν σε άνάγνητο Κεσομεικού θλιμμένη. Το μαρμαρένο άπλώνεις μου το χέρι που έλο ήβύεται Και θλίψη άποχαιρειαμού στολάζει άπ' τή μουά σου. Κι έλο άγροικώ σε πλάι μου κι έλο ψυχή γιομάτι Τα μάτια μου άφρονεζόζωται να σβύνεται ή λαλιά σου Αεροφερμένη άπ' τις κορφές προς τα έρημα άκρο-

[γιάλια.

ΣΤΙΧΟΙ

Στη θ π.

Της όρης σου τις ροδαριές μου άνιστοράει ο ήλιος Στην άνθισμένη άμυγαλιά βομβό μελισσολοί Γλυκαναπνέουν τα μάτια μου του πόνου τ' άνθομέλι, Κι έτσι η ψυχή σου σε στοιχειό του δέντρου μου φαντάζει Σόσομη κι έλο κρένει μου με όσα άρνια τόση χελια. Σφυροκοπάει μιν άλυσσ' η μνήμη μου άνιστοριτρι. Μά τ' άνοιγμα της θάλασσας για το άπειρο μιλεί μου Κι άνοίει φτερά σκλάβι ή ψυχή σε λεύτερον άγέμα.

Φεβάρης 1908

ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

σε' άκόλουθο διστιχο, που μεγάλος Άγγλος ποιητής χρειάστηκε πέντε στίχους να πη περίπου τα ίδια.

«Είναι καλό και τώμορφο. Μά δε, τ' η καρδιά διαλέγει, Σ' εκείνο βλέπει το' όμορφές που κίνουν την και κλαίγει».

Δεν είναι άνάγκη να προχωρήσουμε περσότερο για ν' άποδειχτή πως είχαμε άμπροστά μας, τριγύρω μας, μέσα μας τον Έλληνικό θησαυρό, και τον παραρίξαμε τρέχοντας κατόπι από ίσκιους, που ποτίς δε θα τους πιάσουμε, μόνο στον άγώνα μας άπάνω, τον άγωνα και τον άκαρπο, θα μας πιάσουνε, κι δε μας έπιασαν κιάλας, οι πιο πρακτικοί μας γειτόνοι.

(άκολουθεί)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ελπίζουμε η «Αθηνιώτισσα» να μη σταματήσει στη σημερινή της μουσική κριτική...

Ίσως τώρα για την κίνηση αυτή μοναχά ρεκλάμες διαβάζουμε στις φημερίδες και στα περιοδικά...

Η «Αθηνιώτισσα» ελπίζουμε να κάνει για τη μουσική μας, έτσι κι ο «Κριτικός του Νουμά» για το θέατρο.

Η «Αθηνιώτισσα» μάλιστα γράφει με θαυμασμό και για την τέχνη της κ. Χαρίκλειας Καλομοίρη που αποδείχτηκε πιανίστρα πρώτης σειράς...

Έχουμε στα χέρια μας ένα μεγάλο δέηγμα «Στόν Κάβο» του κ. Γ. Αδάξου, που θυμίζει τα ελόδορα και λεβέντικα δηγήματα του Judas Ergani...

Ορίστε κ' ένα καινούριο κομμάτι, ή και ρεκλαμαριστικό, έπιθετο που το χρωστάμε κι αυτό στην «Ακρόπολη»...

Στο θέατρο του Συντάγματος που το διευθύνει ο κ. Οικονόμου θα παιχτεί τούτη τη βδομάδα το δράμα του συνεργάτη μας Σ. Χαρή «Οι Πετρογολοί»...

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Υ. Τάξαμε στο παραπάνω φύλλο να ξεσηκώσουμε μερικούς αριθμούς από κάποιο βιβλίο που αποδείχθηκε πόσα κερδίζει κάθε χρόνο ο Μιστριώτης...

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

το γραφείο (δρόμος Ζήνωνος) πουλιούνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ το ένα και 1,25 φρ. χρ. για το εξωτερικό...

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΜΑΪΟΥ 1908

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Table with 3 columns: Τομείον, Δρ., and 31 Μαΐου 1908. Lists various assets like metallic coins, banknotes, and government securities.

Table with 3 columns: 30 Απριλίου 1908, Δρ., and 31 Μαΐου 1908. Shows comparative financial data for the same period.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Table with 3 columns: Δρ., 31 Μαΐου 1908, and 30 Απριλίου 1908. Lists liabilities such as deposits, loans, and other obligations.

Εν Αθήναις τη 7 Ιουνίου 1908.

Δραχ. 395,135,755.— 395,159,077,79

Ο Διευθυντής του Λογιστηρίου Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΣΗΣ

του ΕΥΡΥΠΠΗ «Η Μήδεια» (μεταφρ. Παργαλιότη) — του ΣΟΦΟΚΛΗ «Ο Αίας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σιδερή)...

Του Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλουτολογία (Δρ. 1) — Κριτική του έδουλου λογισμού του Κάντ (δρ. 1)...